

سورا

اوپنچی پیل

عدد ۱۶ * سنه ۱۹۱۰

№۱۶

محرری: رضا الدین بہ فخر الدین
ناسر لری: محمد ساکر و محمد زاگر رابیفار

مندرجہ سی:

احمد خان .

ہندستانک بمرک خدمت ک -
سترگوچی تورہ اردنر .

توحید و علم . امام و مدرس
سرور الدین .

باشقردلر . منیر ہادیف .

یاصالہ کوزلر . حسن الدین
کریموف «ترکستان» .

حکمت اسلامیہ . ۷ .

عبدالقیوم بہمانی (جولبات) .

دنیا کتابندن . ن . دوماوی .

میسریونیر جمعیتلری III .

یوغوشلی رنجوہم تاتارلر .
ہادی آطلاسفی .

حفظ دین . محترم موسی

افندینک اوشبو کوندہ باصلیقک

اولان «قواعد فقہیہ» نام اثرندن

نقل اولندی .

تربیہ و تعلیم . «پیداغوغیا»

احمد جان مصطفی . «مجسم

الفا» اوفادہ مدرسہ عالیہ

طلبہسندن عطاء الاسعافی .

مراسلہ و مخابره . «یارکند»

عبدالقیوم کور . «اندیجان»

معلم کمال . «قلجار» ع .

صدیق . «اورسکی» معافی .

تقریض .

قواعد فقہیہ . تاریخ مقدس .

خواج دینہ ، کوکسلدیلر .

اشعار . قرآن شریف گہ .

س . سونجہ لہی . ع . ولیمی

افندینک شعریہ تخبیس .

کلیم اللہ سعدی .

متنوعہ . انگلترہ فلوتندہ باشا

طوپ . کیمیمانوغراف نسلک

کوزگہ ضرری . حرف جیوچی

وتاراتوحی ماشینہ . انگ زور

نشریات شرکتی . وغیرلر .

اوز معیشتمزندن .

شاعرلر گہ .

۱۶

اوارودن

چاره‌سی تابلمش اولور ایدی . یوچته خانه دفترندن
تیکشرتوب قاراسه‌گز بلسکه یول آچلور .

تابشماق .

مسقوا ایله قزانک یوق ، پیتربورغ ایله اورنبور-
رغده وار . تاشکند ایله اوفاده یوق ، استرخان ایله
سامارده وار . سیمی ایله خوقنده یوق ، پیرمه ایله
سمبرده وار . استانبول ایله بغدادده یوق ، طهران ایله
سمرقنده وار .

شاعرلرگه :

«شورا» اوفوچیلردن بری اوشبوعر بچه شعرنی
اصلی قیلندن لذتلی قیلوب شعر ایله اوز تیلمزگه
ترجمه قیلنونی اوتنه‌در :

رأیت شاة وذئبا وهی ماسکة
بأذنه وهو منقاد لها سار
فقلت اعجوبة ثم التفت أرى
ما بين نابيه ملقى نصف دينار
فقلت للشاة ما ذا الالف بينكما
والذئب يسطوبانياب واطفار
تبسمت ثم قالت وهی ضاحكة
«بالتبریکسر ذاك الضیغم الضاری»

مجموعه‌گه درج ایدلنور ایچون یبارلمش مقاله
لرنک کاغدنک برگنه طرفینه یازلمقی ، یازوجینک امضا
سی کامل اولوب آچیق آدریسی‌ده اولمقی لازمدر .
امضاسز یا که یالگز باش حرفلر ایله‌گنه امضا
قویلمش مقاله‌لر ، شعرلر اوقولمقسزین تاشلانورلر .
○ حبیب افندی‌گه : جواب اوله‌رق خصوصی مکتوب
کوندرلدی .

○ ع . ت . افندی‌گه : «تیل یاریشی» حقنده
مکافات هنوز ویرلدیکی یوق ، ویرلگان وقتنده
«شورا» ده اعلان قیلنور .

○ اداره‌گه یبارلمش آچه‌لر برابرینه «شورا»
یا که صورامش کتابلری وارماسه وقت کچکدرمای
خبر قیلولری اوتنوله‌در .

○ عبدالعزیز مناسب افندی‌گه : باصلور ،

○ غواص‌غه : تابشردلی ، تشکر ایتدک .

○ ت . ف . افندی‌گه : تابشردلی ، جوابنی خصو-
صی مکتوب‌بیزده اوفورسز .

○ شافع افندی‌گه : ۱ صوم ۳۰ تین آچه‌نی ایرلر
که امکان یوق ، اوزینک وقتنده بیلدرسه‌گز ایدی

اعلان

«صراط‌مستقیم» عالم اسلامک هر طرفنده اڭ چوق انتشار
ایدن بر مجله‌ اسلامیه‌در .

«صراط‌مستقیم» اڭ قسم اولنده مجلس اعیان اعضاسندن مناسترلی اسماعیل حقی افندی
کبی علم‌ای مشهوره دین و فلسفه‌ اسلامیه حقنده ، قسم ثانیسنده ایسه منافع اسلامیه نقطه
نظرندن سیاست جهان حقنده مقالات نافع یازیلیمده‌در . بوندن بشقه هر هفته «ئون عالم
اسلام و مطبوعات اسلامیه دن بحث ایدیلیمده‌در . آبونه بدلی روسیه ایچون سنه‌لکی (۱۷)
فرانق ، آلتی آیلق (۹) فرانقدر .

(Tурція) TURQUIE

Константинополь, Въ редакцію журнала „СЫРАТУЛЬ-МУСТАКИМЪ“.

CONSTANTINOPLE, REDACTION „SIRATOUL-MOUSTAKIME“

۱۵ آغوست ۱۹۱۰ سنه

۲۳ شعبان سنه ۱۳۲۸

شہزادہ اور الوغ حادثہ

احمد خان

مغول حکومتاری کوب وقت ترکر طرفندن اداره اولنوب طوردیغی معلومدر. اوشبو سبیدن احمد خان بابالری ترک نسلندن اوله چغی آگلاشلور. احمد خاننک آناسی منصب صاحبی اووب ده سوگره دن دنیادن اعتزال ایتمش وعبادت ایله مشغول اولمش محمد نقی اسمنده بر ذات ایدی. آناسی خواجه فریدالدین احمد اسمنک سیاسی وفاضل بر آدم قزیدر. انگلیزلر هندستاننک پورتلرینی ضبط ایدوب بتردیکلرندن مملکتنک اورتالغینه و بورا گینه کلورگه باشلادیلر و مغول ایمپراطورلرینی طغزلارغه کرشدیلر. حتی ایکنجی اکبرشاه (ولادتی ۱۱۷۳ - ۱۷۵۹ ده، تخت که چیقیمی ۱۲۲۱ - ۱۸۰۶ ده، وفاتی ۱۲۵۳ - ۱۸۳۷ ده ایدی) زمانند، مغول ایمپراطورلغی بالکنز تخنگاه اولان «دهلی» شهرندن عبارت اووب فالمشیدی. ایشته اوشبو وقت اکبرشاه، احمد خان آناسی اولان محمد نقی نی اوزینه وزیرک ایچون چافردی. فقط محمد نقی بو طوغورده اعتذار قیلوب اوشبو خدمتنی قیلور ایچون اوزینک قانن آناسی خواجه فریدالدین مناسب اوله چغنی بیان قیلدی. خواجه فریدالدین اوشبو وقتند «فالقوتا» شهرنده طورر ایدی. اکبرشاه، محمد نقی مشورتنی قبول کوروب خواجه فریدالدین نی «دهلی» گه کتوروب «مدبر

بوندن بیگ بیللر مقدم بر زمانده، اسلام دنیا سنده باشلاب نظامی و ترتیبلی بر مدرسه تأسیس ایتمش نظام الملک ترجمه سی، اوتکان عدده بازلمش ایدی. اوشبو مناسبت ایله بو عصرم زده هم اسلام دنیاسنده ترتیبلی و ملی بر الوغ مدرسه تأسیس ایدوچی بر کیمسه نک ترجمه سیننی یازمقنی موافق کوردک. بو آدم ایسه هندستانک احمد خان جابلریدر. احمد خان، هندستانک حکومت سورمش واوروبا حکومتلرندن کورمکچی اوزلرینه «ایمپراطور» لقبنی ویرمش اولان مغول حکومت اسلامیه سنک الوغ منصبلر ده خدمت ایدوب کاش زور تورهلر نسلندن ایدی. مغول حکمدارلری ایسه آفساق تیر بالا لرندن اولان بابرشاه نسلندن اولوب آرالرنده حقیقت حالده ایمپراطورلق لقبنه مستحق پادشاهلر وار ایدی. فقط خلفلرنک تدبیرسزاکلری، علم و هنرگه هوس ایتمادیکلری سببندن الوغ پیترو وقتنده اولان روسیه مملکتی قدر اولان مملکتلرینی ضایع ایتمیلر. بتون دولتلی، بایلقلری، سلطنت و شهرتلی انگلیزلرگه میراث اولدی، بو کونده ایسه مغول ایمپراطورلغی اورنده انگلتره ایمپراطورلغی حکومت سورمکده در.

احمد خان ايچون نه فائده ويره چك ؟ ايلك عصر لرده اسير آلدقلىرى بر گنيرالنى اوزارينه خادم قىلوب آسراوچى قازاق خاتونينك چادرندن چيقوب ده : « آتنى ايارله گنيرال ! » ديريكى قىيلندن احمد خانغده : « فلان ايت، توگان قىل صوغش استاذى ! » ديه خدمت قوشاچقلىردىر. ايشته احمد خان اوشبو حاللارنى ملاحظه ايتمش و اوزينك استقبالى ايله مسلمانلارنك استقبالىلارنى غايت فنا اوله چغنى آكلامشدر. اسلام دولتينك (مغول ايمپراطورلغينك) منقرض اوله چغنده، انگليزلىر اوشبو ماماكلارگه تمام غلبه قىله چقارنده شېهسى قالمادىغىدىن صوڭ بلكه بر چاره اولور اميدى ايله احمد خان، انگليز لسانى تحصيل قىلورغه كر شدى و بوڭا موفق اولدىغىدىن صوڭ، بتون دوستلارينك، قارنداشلارينك مرادلارينه خلاف اوله ق ۱۲۵۳ - ۱۸۳۷ ده هندستانده اولان انگلتره حكومتينك خدمتنه كردي و بر آز وقتدىن صوڭ « دهلى » شهرنده اولان اسلام قضا خانه سنده قاضى نصب اولدى و بوزدىن ايسه باشقه اورنارغه، منصبلردن منصبلرگه كوچوب يوردى. الك آخرده « دهلى » شهرنده علم ايله شغللنورگه كر شوب « آثار دهلى » اسمك اولان كتابنى تاليف قىلدى .

۱۲۷۳ - ۱۸۵۷ تاريخنده هندستان خلقى عمومى صورتده انگليزلىرگه فارسو اختلال چيقاردىلر . احمد خان ايسه هندستان خلقنده بو ايشنك آخرينه واروب چيقارلق فوت، تدبير و علم يوقلغىنى بيلور، انگليز عسكىرى ايسكى زماندهغى غزنوى، بابر و نادرشاه عسكىرلى قىيلندن آدم بيغنديسى دگل بلكه هر تورلى يڭى قوراللىر ايله قوراللىمش و صوغشغه ارگرتلمش بر عسكىر ايدىكىنى آكلار ايدى . شونك ايچون بو اختلالنك وقتسز چيقدىغى و اون يكرمى آدمنك قوتورتمقلىرىنه آلدانمق سېيندىن ظاهر اولدىغى سويلادى، توقتانورغه اجتهاد قىلدى . فقط خلقلار بونك سوزينى ايشدر مرتبه دن اوزمشلر ايدى ، شونك ايچون سوزينك تاثيرى اولمادى، صوغشديلر فقط مغلوبيت و خوارلقدىن باشقه بر ثمره حاصل قىله آلمادى .

الدولة و امين الملك خان بهادر « عنوانى ايله وزير نصب ايتدى . ايشنه ترجمهسى يازيله قده اولان احمد خان اوشبو وزيرنك قزبنك اوغليدر .

احمد خان، مذكور اكبرشاه حكومتى زماننده ۱۲۳۲ - ۱۸۱۷ ده « دهلى » شهرنده دنياغه كلدى . اون ياشينه ايرشديكنده اوقورغه باشلاب آتاسندن و غيرلردن تحصيل قىلوب علوم اسلاميه ده كمالات صاحبه اولدى . ياش وقتنده قورفاق و اويالچان اولسه ده صوڭره بو كهچياكلارى بتوب بونلر يرينه عقل و جسارت اورنلاشدى .

۱۲۵۲ - ۱۸۳۶ تاريخنده آتاسى محمد نقى وفات اولدىغنده مغول حكمدارى اولان بهادرشاه، بونك بتون لقبى (تيتول و مرتبه سيني) احمد خانغه احسان قىلدى و اوستنده « صوغش استاذى » معنا سنده اولان « غريف بونغ » لقبى ده قوشدى . اوشبو وقتده « دهلى » هر نه قدر مغول ايمپراطورى عنواننك اولان اوشبو بهادرشاه تصرفنده اولنور ايسه ده حقيقت حالده بونك حكمدارلغى يالكز عنواندىن عبارت اولوب يب اوزارلك قدر اولسون كوچى قالمامشيدى (احمد خانغه دنيا كوتاره آلمازلق عنوانلر ويرمگى اوشبو كوچى بنگالنگينه دليدار . چونكه مسلمان پادشاهلر نده كوچلرى بئديكى نسبتنده الوغ عنوانلر آلوب، الوغ عنوانلر ويرمك، نشان نارائىق عادت اولمشدر). بلكه بتون اداره و تدبير انگليزلىر قولنده اولوب حنى ايمپراطور سراينده انگليز عسكىرى صاحبه قچىلق قىلور ايدى .

احمد خاننى، يكيته وياشلك ايسركلنگندن اينوتمش و غفلت اويقوسندن اويغاتمى شى، ايمپراطورلر فندن ويرلمش الوغ عنوانلر اولمشدر. « صوغش استاذى » نه ديمكدر ؟ عسكىر يوق، خلق يوق، بايلىق يوق، بتون حكومت انگليزلىر نفوذنك، اوزينك عمرنده صوغش علمينى اوقودىغى و اوگرندىكى يوق، اوشبو حال ايله كيملرگه صوغش هنرى اوگرته چك ؟ بو كون اولماسه ده بر كونده « دهلى » شهرى انگلتره ملكى اوله ق اعلان ايدلنه چك . ايمدى بو عنوانلر

بر کیمسه‌ار اسخولاستیک تحصیل فیلوب چبقارلر ایسه ده بایلر اوز بالالرینه اوقور و یازار قدرگنه اوقو- تورلر، شوندن یوناری کتمازلر، فقرا بالاسی ایسه تمام حیوانلر قبیلندن جاهل قالورلر ایدی. باشقه مملکت لرده اولان مسلمانلر قبیلندن هندستان مسلمانلرنده علم‌گه رغبت آز اولوب اڭ موده ده اولان نر سه مریدلک هم ده عمرلرنی ضیافتده، آش صوده یوروب اونکار مکن عبارت اولور ایدی. بویله شیلر ایله گنه حیات مجار به سی ایتمک وبقا نزا عینه کرشمک ممکن اولیه چقی معلومدر. ایشته احمد خان، هندستان مسلمانلریزڭ قوللرندن طوتوب بر آز یوقاری کوتاررگه و دنیا ده نلر اولوب اولمادیغنی اوز کوزلری ایله کوستررگه طریشور و بتون اجتهادی: «اگرده مسلمانلر بو دنیا ده یاشارگه نیت ایتمه‌لر، باشقه لرغه قل اولوب ده شدر منر اولوب بتمکرینه رضا اولمسه‌لر، باشقه لر قبیلندن حیات سببلرینی تحصیل قیلورغه تیوشلی، شوندن باشقه بو دنیا ده بقا یوق، مملکتنڭ نعمتلرینه ده اشتراک ایتمک ممکن دگل» دیپور ایدی.

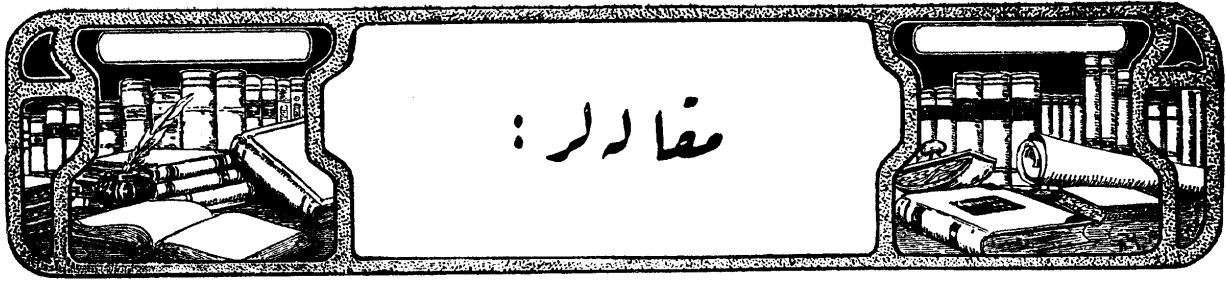
احمدخان، مسلمانلر آراسینه یگی فنلرنی کرتیمک قصدی ایله فرنکارنڭ و انگلیزلرنڭ ده آدم بالاسی ایدیکرینی، علمک کیمده اولسه شوندن آلورغه تیوشلی اولدیغنی، طبیعیات و باشقه یگی فنلرنی تحصیل قیلیمدن اسلام شریعتی منع ایتمادیکنی سویلر ودعوا لرینی دلیللر ایله اثبات ایلر، فن و هنر اوگرناما- دیکی تقدیرده بوندن صوڭ مسلمانارغه دنیا ده یاشا- مک ممکن دگل ایدیکن آڭلاتور ایدی.

احمد خان، یگی فنلرنی هندستان لسانینه ترجمه ایتمک نیتی ایله «ترجمه جمعیتی» اسمنده بر جمعیت تأسیس ایتدی. اوشبو جمعیت سببندن پک کوب اثرلر ترجمه قیلندی، مغرب خلقینڭ عرف و عادتلری، معیشت و اخلاقلری، علم و هنرلری معلوم اولدی، کوب آدملر اوز بالالرینی انگلیز مکتبلرینه و یوروب اوقوندریلر و بعضیلرده انگلتره گه قدر یباردیلر.

(آخری وار.)

دیلر. انگلیزلر دخی ده معکم صورتده اورنلاشدیلر و کوب ولایتلرنی طوغریدن طوغری اوز اداره لرینه آلدیلر. «دهلی» شهرنڭ اولان مغول ایمپراطوری بهادر شاهنی ایکی خانونی و ایکی اوغلی ایله برابر اسیر فیلوب «قالقوتا» شهرینه یباردیلر و «دهلی» نی ده تمام ضبط فیلوب هندستانده اولان اسلام حکومتلرینڭ و مغول ایمپراطورلرینڭ آخری اوشبو بهادر شاه اولدی. احمد خان اوشبو صوغشلرده بالالر و خاتون قزلرنڭ اولدرلمکرینه کوب مانع اولدی. انگلیزلردن الوغ آدملرنڭ خاتونلری و بالالری بونڭ یورتنه کروب قورتولوب قالدیلر. اوشبو اشلرینه مکافات ایچون انگلیزلر احمد خان غه دائمی صورتده الوغ بالالارغه میراث قالوب طورمق شرطی ایله آینه ۱۲۰ صوم وظیفه تعیین ایتدیلر و کوب هدیه‌لر و بریدیله صوغش باصلوب، امانلق حاصل اولدیغندن صوڭ احمد خان اوشبو اختلالنڭ سببندن بحث فیلوب «اسباب ثوره الهند» اسمنده اردو لغتنده بر کتاب تألیف ایتدی (*) و اوشبو اثرنده انگلیزلر طرفندن آلهفده اولان وظیفه و هدیه‌لرینه باقمقسزین طوغری یازدی و انگلیز مأمورلرینی قاتبغ صورتده انتقاد ایتدی. بو اختلالنڭ سببی محض انگلیز مأمور لرینڭ یرلی خلقلرغه اولان جبرلری، تیوشسز معالمله‌لری ایدیکنی علنی صورتده یازدی و بو طوغروده هندستان خلقنده اولان خطالرنی ده برر برر ذکر فیلوب حقلقنی یاشرمادی.

احمد خان، هندستان خلقینڭ مناسبسز اش باشلامقلرینی نادانلقلرندن و غیرسزلکلرندن کوروب هندستان مسلمانلری آراسینه علم تاراتمق لازم ایدیکنی آڭلادی و اوشبو یولده خدمت قیلورغه بیل باغلا دی. بو وقتلرده هندستان مسلمانلری اوقومقنڭ اهمیتنی بیلمازلر، فرنکارده اولان هنر و بایلقنی، علم و صناعت مقدارینی تقدیر ایله آلمازلر ایدی. نظامسز مدرسه‌لرنده اوزاق عمرلر صرف فیلوب بعض (*) بو اثر ۱۸۷۳ نچی بیل انگلیز لساننه ترجمه اولمشدر.

مقالەلەر:

توحيد و علم .

۱۲

اسلام و تحريف .

انسانلارنى كاهن و ساحرلارنىڭ ھەملىرىدىن صافلاب
 حقيقت ايشكلرىنى آچدى . معرفت خالق ، معرفت
 كائنات ، معرفت نفس و معاد كىشىلارنى تعليم ايتدى .
 حضرت پيغمبىرمۇ ، قرآن شريف طرفىدىن تعليم
 ايدىلمىش ادبلىرىگە كىندىسى قولى و فعلى عموما سىرتى
 ايلە نەونە اولدى . آنڭ اوشىبو مىشكاندىن صحابەلەر
 اقتباس قىلدىلەر .

حضرت پيغمبىر قرآن شريف تعليملىرىنى و اسلام
 قاعدەلەرنى صاف حالچە پۈتمەق ، مختلف ملتلىرىدىن
 اختراع ايدىلمىش خرافاتلار و رسوم فاسىلەرنىڭ ھەمىيەت
 ايلەك ھقندە اجتهاد قىلدى . اوشىبو سىبىدىن يھود و
 نصارى كىتابلىرىدە اولان بعض معلوماتلارنى يازوب
 آلمىق ھقندە اذن سوردىغىدە حضرت ھەرگە : «امتھو
 كون انتم كىما تھوكت الیھود و النصرى» دىيە
 منع ايتدى (معناسى : بىن سىزلىرىگە آق و پاك اولان
 دىن كىتوردم . والله موسى پيغمبىر بو كون سلامت
 اولە ايدى ، آنڭ دىخى بىنم دىننە اتىباع ايتىمكىن
 باشقە چارەسى اولماز ايدى ، دىمكىدەر) . حالبوگە موسى
 پيغمبىر بنى اسرائىل پيغمبىرلىرىنىڭ كىم بولدىلار .
 اگر دە آنڭ پيغمبىرمۇ دىننە تابع اولمىقى لازم كەلسە ،
 باشقە پيغمبىرلىرىنىڭ ھەم آنڭ دىننە ايارمىكلىرى لازم
 كەلچىكى معلومدەر . اسلام دىنى جەلە دىنلارنىڭ اعلاسى
 و اكىلى ھەمدە اوتكان پيغمبىرلىرىنىڭ فضىلىلارنى و طر-
 يقتارلىرىنى جامع اولدىغى اچچون باشقە پيغمبىرلەر ايار-
 چك مرتبەدە اولمىقى دە لازمدر .

پيغمبىرمۇ ھىزىرتلىرى تحريف يوللىرىدىن غىايەت
 احتىياق ايتىمىش و تحريف سىبىللىرىدىن صافلانمىق ھقندە
 امتلىرىنە امر قىيامىشدر . «خلط الہمة بالہمة» سىبىدىن
 اولان تحريفدىن يوقارىنە مذکور حضرت ھەرگە ايتىمىش

اسلام دىنى ، فطرى دىنلارنىڭ ھەمەسىنىڭ آخىرى
 و جەلەسىنىڭ اتم و اكىملىرى . نوع انسان كوبايوب ،
 استعدادى كىكايوب ، عقلى آچلدىغى بىر زماندە اوزىنە
 لايىق بىر دىن گە احتىياج اولدىغىدىن ، اسلام دىنى
 اوشىبو كىمالات تابەش انسان اچچون موافق كەلمىشدر .
 اوزلارنىڭ فطرى دىنلارنىڭ دونوب بىكلىرى ايلە
 بىللەردىن بىرلى حيوانلار ، جن و عفرىتلەر ، شىطانلار
 غە عبادت قىلۇپ كەلمىش انسانلارنى اسلام دىنى يىكيدىن
 اصل وضعلىرىنە و فطرت اصلەلەرىنە قايتارمىش ،
 ايسكىدىن قالەش اساطىرنى ، تحريف ايدىلمىش دىن
 لارنى نىسخ قىلمىشدر . اسلام دىنى سىبىدىن اوتكان
 پيغمبىرلىرىنىڭ فضائل شريفەلەرى و مكارم اخلاقلىرى
 يىكيدىن اعادە اولدى ، الوھىت و كائنات ، احوال
 نفس و معاد ھقندە كاهنلەر طرفىدىن سويلانمىش اوھام
 و خىيالات برطرف ايدى ، بونىكلە بىراپىر اسلام
 دىنى انسانلار اچچون حقيقت ايشكلرىنى اچوب
 دىناوى و اخروى ترقىلارنىڭ سىبىللىرىنى كوستردى .
 اسلام دىنىنىڭ اساسى قرآن شريف و رسول
 اللھنىڭ ھىدىتى اولوب ، قرآن كرىمنىڭ ھەر بىر آيتى
 علم خزىنەسى ، ھىدىت شريفلەردە ھكىمت منبەيدەر .
 شەدى ۱۴ نچى ھىزىر اولور قرآن شريف ھىچ بىر
 تىغىر و تحريفسىز گویا بو كون كوكدىن ايتىمىش كىي
 بر حالەدەر .

قرآن شريف ، انسانلارنى باطل شىلەرگە ، آنا
 بابادىن قالەش ياوز عادىلەرگە ايارمىكدىن قوتقاردى .

گه مخصوص اولوب باشقه لر نك بو اش گه مداخله ايتمكلرى جائز كوراما ز ايدى . اسلام ايسه بونك عكسپينه اولرق تعليم و تعلم ايشكلرىنى هر كيم ايچون آچيق فيلمش عنى تكليف ايلمش و هيچ بر مخصوص آدملر گه گنه حصر ايتمامشدر .

« لا تجتمع امتى على الضلالة . . » حدیثی ايله اساسسز اتفاق و قرارلردن نهی قيلمش و هر خصو- صده اولان اجماعلر ، عقل و حكمت ياكه شرعى سند اوزرينه بنا ايدلمك لازم كله چكينه اشارت ايتمشدر . ايسكى دينلرده ده بعض بر اجماعلر اولسه ده اصلسز و سندسز اولدقلرندن ضلالت گه سبب اولمشدر .

رسول الله عليه السلام تحريف يوللرى اولان اوشبو مذكور شيلردن صافلانمق ايله بيورمش و بو خصوصه بونده ياد ايدلمش حدیثلردن باشقه كوب حدیثلر وارد اولمشدر . ديننى تحريف ايدوچيلر پيغمبرمز لسانندن ملعون اولمشلردر .

خلاصه : تحريف ، فطرى و آلهى دينلرنك اوستلرينه كلكمه اولان بر بلادر . شونك ايچون بو طوغورده قرآن شريف و حدیثلرده كوب تنبيهلر وارد اولمشدر .

امام و مدرس سرورالدين .

سوزلرى ايله منع ايتمشيدى . اما تهاون سببلى اولان تحريفدن : ما من نبى بعثه الله امته قبلى الا كان له من امته حواريون و اصحاب ياخذون بسنته ثم تخلف من بعدهم خلف يقولون ما لا يفعلون » كى حدیثلرى ايله منع ايتدى و مقدمكى امتلرده تهاون سببندن دين فطريدن و پيغمبرلرنك سنتلردن آير- لمقاريني كوستردى و دخى : « لاتشددوا على انفسكم فيشدد الله عليكم » حدیث شريفى ايله رهبانلق طريقتدن امتلرينى نهى قيلمش و ايسكى دينلرنك رهبانلق طريقتى ايله ده تحريف اولدقلرينه اشارت ايتمشدر . « ما بال افوام يتنزهون عن شى اصنعه . . . » ديه افراط تعمقندن هم نهى ايتمش و ايسكى دينلرنك تعهق سببلى ده تحريف اولدقلاريني بيان قيلمشدر . « من احدث فى امرنا هذا ما ليس منه فهو رد » حدیثى ايله تورلى قياسلر رايلىر ايله دينده اولمغان عقيدلر ، عمللر احداث قيلمقندن نهى ايتمشدر . بوشى هم تحريف سببندن اولوب كوب ايسكى دينلر بونك سببندن يوغالمشدر ايدى . يولزلارنى معبود تانبهق ، صنملره تابونمق ، صورتلره عبادت ايتمك هر تورلى قياسلر سببندن حاصل اولمشيدى . « من اتى كاهنا فصدته بما يقول فقد برىع مما انزل على محمد . . » همده : « ولا تأتوا الكهان . . » حدیث شريفلى ايله كهانتدن منع ايتمشدر . چونكه دينلرنك كوبسى كاهنلر طر- يقندن تحريف ايدامشلر ايدى . « اتبعوا ما انزل من ربكم . ولا تتبعوا من دونه اولياء » آيت كريمه لرى ايله ، معصوم دگل انسانلرغه تقليد ايتمكدن نهى ايتمشدر .

علم و معرفتنى معصوم دگل بيوك آدملر گه منحصر صايوبده آنلرنك تعليملرينه گنه قاراب طورمق و هر درلو ادب و قاعدهلرنى آنلردن غنه آلوب طورمق منهيدر . زيرا بوشى تحريف سببلرندن اولوب پك كوب دينلر اوشبو سايبده تحريف اولمشلر . حضرت عيسى دينى ، معصوم دگل پاپالرنك تعليملرينه حصر ايدلمك سببندن تحريف اولمشدر . چونكه بر وقتده قاتوليقي عالمنده اولان دينى تعليملر بتونسى كليسه

باشقردلر (*)

ايشته ، نيپلويفنك بو اورلغى يرينه دوشدى . فارغالى مسلمانلرى پروكلامانسيه لرينى قزاقستانغه ايلتوب تاراتو ايلان قزافلر باشقردلره هجومه باشلا- ديلر . خاتون قزلربنى تالاب آلوب ، تورايچه حقارت ايتديلر . باشقردلر بو رسوالقنى كورو ايله چداشا آلماي ، مقابليه كرشديلر . لىكن طبعى قزافلر اوز يرلرنده باشقردلره غالب كلوب ، قايسىنى اوترديلر و قايسىنى جراحتلديلر . و قالغانلرى كوچ حال ايله

(*) ۱۵ نچى عدددن ما بعد .

یونگ اوستالغی آرقاسنده باشقردلرنک حاضری فتنه لر نندن خلاص تابدی هم کله چک وقتلرده قزاقلر ایله برلشوب روسیه گه بلا اولو اعتماللرندن فوتولدی. بو اختلالده ریاست ایبوچی شول وقتنک ائک اعتبارلی علماسندن « عبدالله ملا » دیگان آدم اید- یکی یوفاریده ذکر اولنمش ایدی. بو آدم اختلالدن صوگ حکومت کوزینه کورنورگه قورقوب، اوزینک شاگردلریله برابر اورمان آرالرینه قاچدی. حکومت بو آدمنی سلامت اولدیغی حالده توتوب آلونی استه کندن « بر آدم بوملانی تریل ته حکومتکه تسلیم ایلسه اول آدمگه بیش یوز صوم بولک ویرله چک » دیه ۱۷۵۵ سنه ده ۱۱ نچی اوکتابرده هر طرفه اعلان لر تاراندی. بولایده اولماغاچ: « بو ملانی توتوب حکومتکه تسلیم ایدن آدمگه مگ صوم مکافات ویرله- چک » دیه ۱۷۵۶ سنه ده برنچی آپریله یاگان اعلان ایدلدی.

شولوق سنه ده ۸ نچی آوغوستده « اونا » دن یوز ایلمی چاقرم مسافه ده بو ملا، سلیمان نام میشار اسطرشیناسی طرفندن قولغه آلندی. شویله که بو ملا کوب وقتلر اورمان آره لرنگه قاچوب یوری تورغاچ، آبدیراب « آزاق » اسملی قریه ده « ایش نظر » اسملی اولدن بلش کشیسینه کلمش ایدی. بو آدم اویده اولماغاچ نه مقصود ایله در شول ایلنک مسجدینه کردی. اتقانی اوله رق شول وقتده بر آدمنک نرسه سی بوغالوب، شول نرسه نی ازارگه تنتو چقشش ایدی. شول وقتک تنتوگه چقغان آدملرگه نچوک اولسه ده مسجدده بر آدم وارلق معلوم اولوب، قازاق اولو گه انیله بعضیلری قازارغه واردی. بو مسکین، کشی کله باشلاغاچ قورقوب، قرغه تابا چغوب یو- گردی. سلیمان نام (*) اسطرشینا آطفه بنوب قووب توندی هم کم ایدکینی بیک نیز آکلاب، الوغ بر قاراول ایله « اونا » غه کوندردی. « اونا » دن « اورنبورغ » غه، آندن « پیتر بورغ » غه یبارلدی.

(*) ۱۷۴۸ سنه ده تیپتار فتنه لرینی باموده حکومتکه یاردم ایدوب بر قلاچ آغان آدم.

جانلرینی قوتقارو ایچون جایی یلغه سینه تابا قاچوب کیتدیله. ایشته نیپلویف بو اشلرنک بارچه سندن خبر آلوب توره ایدی؛ جایی نه ری تکره سنده گی صافچی عسکرله قاچوب فایتا نورغان باشقردلری منع ایتماو ایلان امر ایددی. بو باشقردلر جایی نه ری نیپلویف کله کله یله. نیپلویف بارچه سندن اوتکان گناهلرینی عفو ایلدی. باشقردلر بو خوار لقلری یوکلی آلامی، جیبولشوب واروب قزاقلردن اوچ آلورغه نیپلویفدن اذن صورادیلر. نیپلویف آچیقندن آچیفه اذن ویروگه اویالوب، اوستدنگنه: « آلائی ایکی فرداش صوغشوب قراشوب یورمکزلر. آندی معناسز نزاغلی فویگزلر! » دیگان بولدی. اما، ایکی آراغه دوشمنلق یرلشسون ایچون باشقردلرنک قزاقلر اوستینه واروینی بیک استیدر ایدی. شونک ایچون آستدنگنه اوزینک ترجمانلری واسطه سیله اوزی طرفندن هیچ منع اولمیه چغینی باشقردلره آکلاتدی هم جایی نه ری تکره سنده گی صافچی عسکرله، باشقردلرنی قزاق یرینه چغودن منع ایتماو ایله امر ایددی.

باشقردلر نیپلویف طرفندن اشلنک حقیقتنی دوشنو ایلان الوغ عسکر جمع ایدوب قزاقلر اوستینه اوچ آلورغه کیتدیله. قزاقلر ایسه باشقردلرنک کلولرینی خاطرلرینه کتورمای، اسیرگه آغان باش قز و باش خاتونلر ایله کیفی صفاده یانا ایدیلر. باشقردلر آکسز دن قزاقلر اوستینه هجوم ایدوب، نه قدر یسیینی فلچدن کچوردیلر و نه قدر خاتون قزلرینی، حیوان و ماللرینی تالاب آلوب یرلرینه فایتوب کتدیله. « نور علی خان » بو خبری ایشدو ایلان نیپلویفکله خبر کوندیروب، باشقردلرغه بو اشلری ایچون جزا ویرمه سینی اوتندی. لکن نیپلویف نور علی خان سوزلرینه اتفات ایتمیچه ایلچیسینه « باشلاب قزاقلر اوزلری یمانقلر قیلدیله؛ باشقردلرنک هیچ ضررلی اولماغان حالده هجوم ایدوب قدرسز ایتد- یله؛ باشقردلرنک بو اشلری جوابقنه فایتار اولدی » دیه ایتوب یباردی. شولای ایدوب، نیپلویف اوز-

ياصالمه كوزلر.

ياصالمه تىشلر ايله ياصالمه آياقلىرى دىياغه كوبردىن چىققانلار، خالق آراسىنى بىك كوبر طارالغان، بار كىشى دىرلك آنلارنى و آنلارنىڭ فائىدەلەرنى بىلە، بو فوراللار بىك كوبر بىچارە بولغان كىشىلەرگە ياردەم اېتولۇرى سىببى اوزلارنى كىشىلەرگە طانتقانلار. نېچە يوز و نېچە مڭ كىشىلەر بولارنىڭ فائىدەسىن كورمىدە، بولارنىڭ ياردەمى آرقاسىدە نېچە مڭلەر كىشىلەر باشقىلارنىڭ كوزىنى تىلەردىن قوتولغانلار؛ شونىڭ اىچوندا آغاچ آياقلىرى توغرىسىدە يازوب طورودە كىراك توگل، ھەر كىمنىڭ آنى كورگانى حتى طوتوب فاراغانى دە باردى. اوتىكان زىيانلى صوغىشلردىن صوڭ بو اعضالردىن مەروم بولغان مەكىنلەر بىك كوبر بولدىغىنىدىن قايدەغىنە بارسا كىدە بولارنىڭ آغاچ آياقىغا آتلانغان دە آزاراقتىن آقصالاب آلدىكە كىلوب چىققانلار كوررسىڭ.

آدملەرگە نېچوكىدە بولسى ياردەم اېتارگە طرشوب يورى تورغان الوغ دانلار كوزسىزلىك دە شولايوق ياردەم جاين طابقانلار، آنلارنىڭ طرشوبى ايله، دىياغه ياصالمە كوزلردە چىققان، بولاردا كوزسىز فالغان كىشىلەرگە كوبر فائىدە بىرمىدەلەردىن. مونە بو ياصالمە كوزلر بوكارچى كوبر خلىقىدە مەلوم توگل، بىگرا كىدە بىزنىڭ تانارلارنىڭ بو نرسە حقىدە اېشىنكار نلرى آز بولور. شونىڭ اىچوندا بو توغرىدە روس ژورناللىرىنىڭ بىرسىدە يازغان بىر مەقالەنى تىرجىمە قىلوب اوفوچىلەرگە تىقدىم ايتەمز.

بو كوزلر اوزىنى باشقىدە بىر پىلالدىن آدم كوزىنىڭ روشىنىدە كىتروب ياصالغان بولەدر؛ شول پىلالانى، كوزلارنى جوبىغان كىشىلەر قىباقلىرىنىڭ آستىنىدە قويوب يورىلار. لىكن شول قىدىرىسى بار كىدە، بو ياصالمە كوزلر بىرلە ياصالمە تىش، ياصالمە آياقلىرى آراسىدە بايتاقتىنە آيرىما بولە. بىلگىلى ياصالمە تىش،

پىتر بورىغە اشى باقلىدىن صوڭرە «Шлиссельбургъ» كرىپستىدە ەمرى بو نېچە جىسى ايدلو بىرلە حكىم ايدلىدى. بو كرىپوستىدە بېش يىل قىدر توردىن صوڭرە صاقچىلار يوقلانغان وقتىدە قاچوب چىقوب، بالطە ايله بىر يولى بېش صاقچى صالدا تىلارنىڭ باشلىرىنى ياروب اوتردى. شول وقتىدە اوزىدە شول كرىپوستنىڭ ياندىدە دىياندى اوتىدى. لىكن اولمىدە سىبب نە اولدىغى آچى مەلوم اولمىدى. زىرا تىندە ھىچ بىر جىراحت اثرى يوق ايدى. صوڭرە كرىپوستنىڭ آرت طرفىدە بىر چوقرا قازىلوب، كودەسى شول چوقرا غە ارغىتلىدى. توتوب حكومتكە تىسلىم اېتىكان سلىمان آغادە وعدە قىلدىمىڭ صومنى آغانچى اولوب كىتدى. اوزىدىن صوڭ اون دورت ياشلىك اىكان اوغلى پىتر بورىغە چاقىلوب، آنىدە اېمپىراترىسەنىڭ اوزى طرفىدىن الوغ التىقات و احسانلار كوروب، مڭ صوم آچىنى آلوب قايتدى.

مىنير مادىيف.

«شورا»: اوشبو سلىمان اسطرشىنا، دىۋايوق فامىلىدە سىندە بىر آدم اولوب نىسل و نىسبى اسطرلىتامىق اوبازىدە «توقاي» اسملى قىرىدەدەدر. بونلاردىن ابوبكر احمدجان اوغلى اسىمىدە بىرى تىركىستاندە ۋاباننى غوبىر ناتور حضورىدە تىرجمان اولار قى خدمت اېتىدىكى مەلومدىر. بىھادر شاھنىڭ حكىمى ۱۷۵۷ نچى يىلدە اولوب، قول و آياقلىرى بىغاولى خالدا طورمىش و ۴۶ ياشىدە خالىدە ۱۷۶۲ نچى يىل ۲۴ نچى اىيولدا وفات اېتىمىدىر. خانونى ايله ايكى قىزى مەسقاوغە بىبارامىشلا ايدى، عاقىبتلىرى نە اولوب قالدىغى حقىدە مەلومات تابىداق. تىركىچە و ەرىچە، عىوما اسلام اثرلىرىدە بونىڭ حقىدە بىر سطر قىدر اولسون خىبر اوچراتا آلمادىق. فقط روس مۇرخلارنىدىن بىعضىلرى: «خىلەكار قىياقتلى، سوزىنى عقل ايله سويلەوچى، پىك عالم، اورتا بويلى، آرىق يوزلى، سقالسىز» ايدى، دىيولر.

کرفکاری کوز ایچینه کرده صوقر کوزدن هر وقت یاش آغوب طورا باشلی؛ اگر یاصالمه کوز قویغان بولسه بو فینقلر بولمی. آندن صوڭ یاصالمه کوزلر، صوقور کوزگه چوب کروب اوطوروی سببندن نچار- لنوندن ده صاقلیلر. دیمک، یاصالمه کوزلرنڭ صوقور کشیگه ماتورلق پیرو یاغندن فائده سی بولغان شیکلی، سلامتک ایچونده فائده لری بار.

بو اوزی یاڭا هنر توگل، دنیاده بایتاق یاشه گان، میلاددن (۲۸۳ - ۲۸۴) یللر بورن کشیلر بونڭ فائده سون کوره باشلاغانلر. بیلگیلی، اول چاقده یاصالغان کوزلر، زمانبزه غیدای شوما، هیبت، چن کوزدای بولماغان، چوب جوقاغنه تیرینی بر توگاره ک معدن پلاستینکه اوستینه یابشدروب، شوڭا کوزر وشلرن توشرگانارده، بر کوز بولغان. XVI عصر لرده آلتون باقر کبک معدنلردن قیوب اشلگانلر. شول روشچه زماننڭ اوزگاروی ایله بو هنرده یلدن یل یاخشیلانه، ایبلنه باشلاب بو بزنگ زمانبزه ایس کیتکچ یاخشیلانغان، استعمال قیلورغه کوب فائده بیرورلک درجه گه ایرشکان.

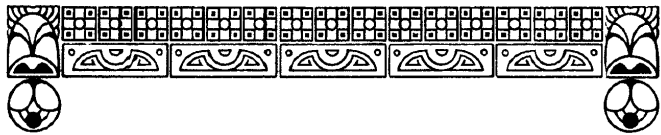
حاضر بونی یاصی تورغان فابریکلر کوب بولسه ده بولارنڭ آراسنده کشیلرگه فائده لی روشچه اڭ یاخشی کوزلر یاصاو، گیرمانیالی «میللر- اویری ایز» دیگان کشیگه میسر بولغان. بو ذات، بو توغریده اوزینڭ کوب یللر طرشوی آرفاسنده اوزینه بر تورلی پیالا طابقان. میللرنڭ شوشی پیالاسی ایله اشله گان کوزلری باشقه فابریکلرنیقندن ایلی، نق بولوی ایله برابر بیک کوب آرزانده بوله. میللر، یاصاغان نرسه لرن بویاب نیتوبکنه اشله می، صاف اوزی طابقان چاچکه لی، نورلی پیالادنغنه اشلدی. شولایوق، اشلته سی کیلگان کشی نڭ باروب قو- شوون، قویله چق کوزنڭ، زورلق، توس، کرفک، قاباقلرینه قاراب اشله ونی یاراتادر. میللرنڭ بولای صانارغه اشله گان کوزلریده کوب، کیره ک کشی دوقتورلرنڭ شهادتی برله اوز کوزینه یارارقلرن هر بر زور آپنیکلردن طابارغه بوله در. یاصالمه

چن تش کبک آشلرنی چاپنارگه حتی قاطیراق نرسه لرنی واطارغه ده یاراغان شیکلی یاصالمه آیافده بر آز کیمچیلک برله بولسه ده چن آیاق خدمتن ایته، اوزینڭ اوستینه منگان کشیننی هیچ یقمای، نیتمای قور- قنچسز، کیره ک برینه یورته آلا در. اما بو کوز ایسه، دنیا طورمشینه بیک کیرا کلی بولغان کورونی بیره آلمای؛ شولای بولسه ده صوقور کشیار ایچون بولغان فائده سی سویله ب بترگیسز کوبدر. بوندای کوزلر بیگرا کده یوزنی، کورنشنی کورکاملتوا بچون طوتولادر. ایسابله گان کشیگه بوده بیک زور فائده. چونکه براونڭ کوز آلمالری آفغان بولسه بو کشینڭ یوزنده کورکاملک بنه، کوز اورنلری ایچکه باتوب، کشینڭ کشیلگن یوغالتور روشده یامسز بولوب نورالر. مونه بوندای حاللرگه توشکان مسکینلرگه دنیاده بر یاردمچی بولسه، شوشی یاصالمه کوزلرگنه بولا آلا، بولارغنه بو آدملرنڭ فایغیلرن طاراتوب، بولارغنه کوکلن طنچلندرلر.

بوندای کوزلر، صوقورلرغه پیدا بوله تورغان بایاغی یامسز لکلرنی بتردیکی کبی یرافدنراق قاراغانده ایکی کوزی صاو دیب نورلق چیمارلکده بیره. فصقه سیغنه، قاراب طوروغه چن کوز بوله ده قویه در. بوندای کوزلر ایتکانبزه چه کشیگه کورکاملک بیرگان کبک باشقه جهندن ده کوب فائده لر کیتره. تجربه لر برله بلنگان، کوز صوقورایسه آلماسی آغوب بوش فالغان کوز اورنلری یلدن یل چوقرایه، صزی آورتا باشلی؛ بیگره کده بوندای اوزگارولر، بوندای قیینقلرنڭ کیلوی باش بالارغه، تنینڭ اوسوی آلم- شقان کشیلرگه بوله؛ بر کوزی صوقور بولغان بالانڭ کوزلی یاق بینی اوسه ده صوقور یاغی کیره کچه اوسمی کچکنه، یوقا کوینچه قاله بیره. مونه شول روشچه اول آدمنڭ یوزینه قارارغه فزغانچ بر یمسز لک طوا. اما بوندای یاصالمه کوز توتقان کشیلر بو فایغولرنی کورمی، صاولغی بتون، باشقه کشیلرنکی کبک اوك ایکی یاق بینی ده بردای اوسکان بوله. دخی آلماسی آفغان کوزنڭ قاباقلری بورشوب

جایلاب قویلغان بولماسه، کوزنڭ توبنده قالغان طامر لرنی قوزغاتا، قرا هم صزلانادر. بولای بولا توروبه اوزاغراق یورسه بارا، بارا طازا کوزگه ده زیان کیتره باشلی. اگر براونڭ کوزن آورندرغانی سیزلسه، بزنگ تازانڭ عادتتجه، یوق بونرسه فائده سز ایکان، اورص مینم کوزمنی ارهم ایثار ایچون، دشمانلق ایله ئلله نرسه بیرگاندر دیب ایدانگه کوناروب بهررگه یارامی، بلکه دوقتورغه کورگازرگه تیوش.

حسن اندین کریموف. «ترکستان».

حکمت اسلامیة

۷

اخلاق و آنی تهذیب.

اسلامیتنڭ برنجی خدمتی انسانلرنڭ اخلاقلرینی تهذیب ایدوب، آنلر آراسنده اخوت و محبت یر- لشدرمک اولدقندن، بو حقدہ اسلام عالمری خصوصاً غزالی حضرتلری غایت قیمندار اثرلر قالدرمشلردر. ایشته بن، غزالی حضرتلرنڭ «احیاء العلوم» نندن ترجمه واققباس ایدهرک بو مقالہنی یازمن:

«خَلْقُ، خُلُقُ، خُلُقُ ایکسی ایکی کلمه بولوب، برنجیسی انساننڭ ظاهری صورتنه، صوڭغیسی انسانندن عادت اولهرق هیچ بر مشقت ورنجوسز صادر اولغان فعل گه دینلور. مذکور فعل، انسانندن هر وقت صادر اولوبده عقل و شریعتنه موافق اولسه گوزل خلق اولوب، اگر بالعکس عقل و شریعتنه مخالف اولسه، یه ان خلق دینلور. خلقنڭ تعریفنی: «انسانندن عادت اولهرق هیچ بر مشقت ورنجوسز صادر اولغان فعل» دبدک. چونکه بر آدم بر اشنی ککوکلی رنجوب گنه فیلسه یا که آنی قیلهقدن بر غرضی اولسه یاخود هر وقت صادر اولمای سیرهک گنه صادر اولسه اول فعل گه خلق دیولماز. بر بای آدم بر غرض

کوزلرنڭ عجبیلورک صفتلرندن برسیده، یرافدانراق قار اوچیلرغه هیچ سیزلماسلک، طازا کوزلر کبک ایلنوب بورولری. بولای یاصاب اوطورتلغان کوزلر، چن کوزلر ایله برگه هیچ مشقتسز، کیرهک بولغان یافغه ایلنه بیرلر؛ بونگده سببی شول، کوزنڭ آلماسی آفسه ده بتونلای آغوب بتمای، توبنده بر قدری اعضالری هم طاملرلی قاله ایکانده، یاصالمه کوزلرنی شول قالدق اعضالرغه جایلاب اوطرتلدیغندن، بو کوزده چن کوزنڭ قالدقلرینه ایاروب آدم تله گان یافغه بورلوب یوری بیردیکندن، قار اوچیلر هیچ نی سیزمی لر ایکان. بونی توبانده گی و افعه ده درستلی در. صوغشده بر کوزی صوقورایغان بر توره نڭ، یاصالمه کوزی بولغان، توره بو کوزنی کوندز کوز اورنینه اوطورتوب یوری ایکانده کیچ یاتقانده بونی صالوب، صو برله یووب، طارتماسینه صالوب قویه ایکان. توره نڭ کوبدن توگل گنه یاللانغان خدمتچی سی بولغان؛ توره، عادتی اوزهرینه، تیگی خدمتچیگه بر استا کان صو برله بر طاس کینوررگه قوشقان، بولار کیتلرنگاچ توره بر کوزن، بارماقلری ایله هیچ اینتکماسدان طارتوبقنه آلعانده صوغه توشرگانده یبارگان. مونه عجب! یالچی نڭ تورہسی بر کوزن طارندیک آلدی! بیلگیلی، بو اش یالچینی صوڭ درجه آبدراتقان؛ اول مسکین یالچی، بو اشکه بیک آبدراب، بر نیچوکده توشینه آلماغاچ «بوندا ی زور توره لرنڭ کوزلری آلنوب، قویلوب یوری تورغان بوله ایکان» دیب، طاس ایله استا کاننی توتقان کویگه هیچ سلکنماینچه آبدراب بر اورنده تورا ایکان. بونڭ بولای چقما ی تورغانون توره کورگاچ بر آز عجبیلنوبرهک «سزگه طاغی نی کیرهک؟» دیب صور اوینه مسکین یالچی ده بیک فور- قبغنه، فالطراغان طاوش برله «الوغ درجه لی توزه! ایکنچی کوزگزی ده آلوب بیرساگز ایکیسون برگه یوار ایدم» دیگان.

بو یاصالمه کوزلرنڭ، آیتکانبزه چه یورتکان وقتده کوب فائدهسی بولغان کبک، اگر کیره گنچه استعمال فیلماسه زیانیده بوق توگل. اگر قویلغان

سبیلی کوئلی رنجوب گنه مال صرف فیلسه، نه قدر کوب صرف فیلسه ده فیلسون یومارد خلقلی دینلماز. اگر بالعکس بر بیک بای توگل گنه آدم تمام کوکلینگ رضاسی ایله بر نرسه نی صرف فیلسه، صرف قیلغان مالی اولگی بای آدمنگ برئولشینده تورمسه ده همانده «یومارد» دیگان شریف اسمنی اخراز اینر. مثلا بر آدمنگ بورنی یا که کوزی گوزل اولوق برلن گنه کورکام آدم دینلما دیکی کبی، بر غرض سبیلی نادرا گنه مال صرف فیلوچینی ده یومارد دینلماز.

خلق توزلورمی، توزتمک ممکن می؟ بر ناچار خلقلی آدمنی کورب ده «فلان، سین بو اشکدن قایت خلقکنی اصلاح قیل!» دینلسه، بعض بر آدملر، «خلق طبیعی نرسه در، اوزون آدم اوزینی قصه قیلورغه قادر اولما دق کبی بنده خلقی اصلاح ایدوده قدرتم یوقدر» دیه جواب ویررلر. بو ایسه خطادر. چونکه اگرده انسان ننگ خلقی تربیه برلن اوزگارمز اولسه، امر بالمعروف و نهی عن المنکر فرضی اولوردی؟ خلقنگ تربیه بلن اوزگارمکی عقل نعمتنه خوجه اولغان انسانده دگل حتی حیوانانده ده وارد. بر عادی گنه آت، اوگرتک برلن برنچی یغشی آت اولور. دنیاده اولغان نرسه لر ایکی نوع اولوب بر نوعسی حقنده انساننگ آرتدرمق و کیمتمک برلن دخلی اولماز، کوک، یولدزار کبی. ایکنچی نوعسی تربیه برلن هر تورلی حال گه اوزگارتو، آرتدرو و کیمتو ممکن اولور. مثلا: بر خرما توشنی کوررسزا خرما یغاچی دگل، بېش لگی هم بتمش، لکن شول خرما توشنی برگه اطورتوب تربیه ایدلسه یغاچده اوسار یمشده ویرر. لکن هیچ بر وقتده خرما توشندن انجیر یغاچی حاصل اولماز. شوننگ کبی انساننی تربیه ایدوب فرشته ایدو ممکن اولمسه ده، انسان ایدو بیک ممکن در.

انسانلر اخلاقنی تیز قبول قیلوده، یا که قبول قیلماوده دورت تورلی اولورلر. بر نوعسی جهالتی سبیلی حسن و قبیحنی آیررلق تمیزدن محروم اولور. بو آدم، یولی برلن تربیه ایدلسه گوزل خلقنی تیز

قبول ایدر. ایکنچی نوعسی قبیحنگ قبیح ایردکن بلوب فقط عادت ایتدکندن گنه قیلور. بو نوعسنی اصلاح چیتنره کدر. اوچنچی نوعسی قبیحنی تمام لذت برلن قیلور. لکن یغشی آدم کورسه حالینه غبطه ایدر و آندن حیا ایلر. دورتنچی نوعسی قبیح اشنگ هر برینی قیلور، آنی قیلوده یغشی کشیدن حیا شویله طورسون بلکه شول ناچار فعللری برلن افنخار ایدر و مسلک خبیثنی مدافعه قیلغه طرشور.

اخلاقنی توزتمک نچک اولور؟ اخلاق تو-زتمک اجتهاد قیلو تیوش دیدک. بو نچک اولور؟ بر آدم خلقنی توزتمک تلاسه، مثلا یوماردلغنی تلا-گان آدم مال صرف قیلورغه سعی قیلور، بر آدم تکبرلک تاشلاب متواضع اولمقنی تلاسه تواضع فعلنی کوچلب فیلسون. شویله ایدوب کوچلانوب قیله طورغاچ، بتونلای طبیعی غه ئهورلور، نفس گه آغراق کیترمز. چونکه انساننگ قلبی هر تورلی ایدگو-لکلره مستعد اولوب خلق قیلند یغندن، باره تورغاچ نفس اوزینگ اصل خلقتنه قایتوب مال صرف ایدو وتواضعلوق قیلو مشقتسز اولور. مونی مثال ایله اثبات ایدیک. مثلا بر آدم قمار اوینامغه عادت ایدر، شول قمار آراسنده مالندن آیرلور ولوازمندن معزول اولور، آخر بر کون فقیرلک گه و خورلق غه قالور ومع ذلک شونی بله طوروب ده شول قمار اوینامقن لذت آلور. ایکنچی بر آدم کوگرچین اوچرمغه عادت ایدر. کونی بویی ۴۰ گرادس اسسی ده شغلندکنن صحتنی یوغالتور ومع ذلک شول اش برلن اقرانی آراسنده فخرلنور. بر آدم اوغری اولور، بول کپسار، آدم قتل ایدر، آخر آغر جزاغه محکوم اولور، اوزی همانده شول هلاکتینه سبب اولغان فعللر برلن فخرلنور. حاصل اورام سبروچی، فان آلوچی کبی ایگ رذیل کسب اهللری ده اوز آرا فخرلشورلر. اشته بونگ سببی نرسه؟ سببی ایسه عادتله مکدر. چونکه: انسان بر نرسه نی کوب مرتبه قیلوب الفت حاصل فیلسه، نفسنگ اصل فطرتنه مخالف اولمسه ده شول اشدن

اوزدراسم کیلمی، اوزم اوقوب بیک کوب معنالر
آلاسی اورنده مین حرفلر کوچروب چغوب تیزرهک
غزته گه بیرهسم کیله، بایاغی طول امل.

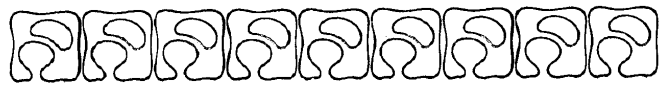
مونه دنیا کتابینک بر نیچه صحیفه سن حرف
با حرف کوچره باشلیم. کیلشنگان یا که اوکغایسز
یرلری بولسه مینی بر یاقعه سلهب اول کتابقه
آچولانورسز.

I

اورام طاش ایله توشه لگان، ایکی یاقده بیوک
بنالر، قویاش ایندی بر آز کوتارلگان،
اورام نورغه کوملوب یالطراب طورا، یوروچی کشی
آز، چونکه بایرام فلان توگل؛ اوزی ایرنه گی ساعت،
هر کم اوز اشینه کیتکان. کیتچیپلر کیتلرینه،
فانتورشچیکلر کانتورلرینه و باشقه خدمت کیشیلری
کذلک خدمت یرلرینه باروب اشلرینه یابشقانلر.

شولایده اورام بتونله ی بوش توگل: ئه نه تیلیگرام
باغاناسی توبنده شکشوب قوصوقه کوملوب بلچرانوب
یاتوچی بر نرسه نی کوره سزمی؟ سز آنی دوکغز
دیسزمی؟ یوق اول دوکغز توگل، اول بولایغنه یاتا،
مونه اوز اقلامی کشی بولور. «سین کوب اچه آلمیسک!»
دیوب اییده شلری یوقغه غنه مسقل ایته لر. آنک کیچه
تون بویی تیبکانن کورسه لر اوزلریده شاق فاتارلر
ایدی. شاق فاتماسلقده توگل؛ چونکه فانیرینه ده فایتوب
یتنه آلمادی یقلدی. کوره سز ایچ، کوندک فای وقتی
یتکان، اول همان طورا آلمی ئه لی، طورور ایدی هم
طوررغه تلی ده لکن قوت یوق. «مینی قیناغانلر» دی
لکن کم قیناغانن ایسینه توشره آلمی. تشرن
ارژایتا کوزلرن آفایتا، نیچک بولسه ده خاطرینه
توشررگه تلی، لکن نه قدر مشقتلنسه ده اوینه کیتره
آلمی. ایبو آنی قینادیار، قیناوغنه توگل حتی ایزگالاب
ناشلادیلر. لکن آیاقلی و قوللی کیشیلر توگل بلکه
آیاقسز قولسز بولغان آرافنی ششه لری هم صرا
بو طیلقه لری قینادیلر، اما اول اوزی آنی آکلایم....
آولندن چققانده، اوچ یلدن بیرلی آوروب یاتا
نورغان آناسی، بارلی یوقلی قوتی ایله مونک قولن

لنت حاصل قیلور، اییدی موندن معلوم اولدیکه:
بر آدمناک کوکلی اصل خلقتن یخشیلیق غ، مائل
و یمانلقدن اعراض ایدوچی اولوب خلق ایدلمش
دیگان ایدک. اییدی نفس اصل فطرتنه مخالف اوله
طوروبده یوقاریده مذکور فعللردن لذت تابسه،
اصل طبیعتی اولان یخشیلیق غه میل ایدوی و آکا
باشده کرها اولسه ده سوکندن تمام لذت ایله قیلاچفی
معلوم اولسه کیرهک. شول جهنله انسان خلقتی
توزنمکنی نیت فیلسه، یخشی فعلنی کوچلاب قیله
باشلاب باره باره عادت اولوب تمام محبت اوزرینه
قیلمغه باشلار. عبدالقیوم بهمانی (جولیات).

دنیا کتابندن.

دنیا کتابی کون صابر بر صحیفه سن آچوب
بزناک کوز آلدمزغه قویسه ده آدملر آنی اوقورغه
عادت ایتمگانلر. ایرته دن کیچکه قدر قاراب تورغانلری
اوشبو کتاب. حالبوکه کوکللری بتونله ی ایکنچی نرسه ده،
آنی اوقی نورغان کوزلری یوملغان. مونک ایچون
آنلرنی عیب ایتوب بولمی، طول امل و طورمش
دیگان نرسه اختیارسز ایته، کوز آلدلرنده یاتقان
کتابنی اوقورغه ابرک بیرمی. آغزی باشی فانغه بویالوب
بتکان و اورامده اولک کبی حالسز یاتوچی ایسرکنی
کورگاچ اشن و سوداسن فالدروب کم آنک یانینه
بارا، کم شوندن تیوشنچه اثرلانه و آنک حالن مطالعه
ایته؟ مونه شونک توسلی اوك «الله رضاسی ایچون
برگنه تین بیرسه کزله!» دیوب کیت آلدنده نره لوب
طوروچی آلاما و چیرکانچ خیرچی خاتونینه ده تیوشنچه
کوز سالوچی یوق. اگر تچقانلردن قالغان بر شاقه ماق
شکرنی طور ی فارامیچه غنه بولسه ده بیررگه تنزل ایته
اولده یاخشیلقدن سانالا... بو مثاللر دیکزدن برهر
طامچی کبی گنه.

مونه مین اوزمه دنیا کتابی اوقوب وقمنی

قصوب: « به بكم زنهار توفيقكده بول، بزنگ قاراب طورغان كشيمن سين، شونى اونومه بزگه آچه يبار!» ديگانده: « يارار يارار انكاي!» ديه كوزينه ياشلرن كيتروب كورشسهده هم قابقادن چغوب كيتكانده بوكروه يوب تشلرى توشوب بئكان اتكاسينگ بوتكره - يوتكره: « بالاقايم بزنى اونومه سانه، زنهار شول يرمزنى اوردرلىق آچه يبره كور!» ديگاچ: « يارار الله نلهسه طرشورمن» ديه وعده قىلغان بولسهده بلميم نيچك در، اول آلارنى اونوتقان. نيچك اونوتماسون آنلر يراق قالدى ايچ. حالبوكه انكاسى ايله انكاسى تمام مونه اوشبو وقتده اوراقرن بيللرينه قصدروب فرغه چغوب بارالر: آنلر طاو قريينه يتكانلر ايندى. بلميم بولاي اوطورا، طورا بارسه لر جبر يانينه يتكانه كيچده بولور. كشيلىر نه قدر اُشله گانلر! ئه آلار همان بارالر ئه لى. مسكينلر بر آزارالرده اوطورالر، بر آزار اوطورالرده ينه بارالر. آوزلرنده هم كوكللرنه بار كى يورتكان نرسه لرى مونه شول بالالرى. اول مسكينلر بيك ماتور بر مغازين تصور ايتهلر و شونگ ايچنده آچق يوزلى ماتور كيوملى و ملايم غنه بر يكت اويليلر، آنلر مونه اوشبوني شولاي ديوب خياللانار، سويليلارده بغيليلر، بغيليلرده سويليلر. چونكه آنلر بلميلر ايچ، اوغللرينگ مغازين دن قولوب چنوب حاضر مويقه ده يون يوب يورگانن، آنلر قايدن بلسونلر؟ اول مسكينلر شولاي اويليلر، اما بوييكت نرسه اويلا ب ياتا؟ ئه نه تاغن تشلرين ارزايتدى. اول اوزن قيناغان، يوق كشيلىرى ايسينه توشررگه طرشا. صويار ايدمدى، لىكن كملر قيناغانن آكلامى.

II

ئنه بالاسن كوتاروب بوكره - بوكره باروچى نكى سه له مه خاتونقه ده قارا كز ئه لى. آنى نرسه قورا ايكان؟ بالاسى نرسه ايچونگنه شول قدر شكشى ايكان؟ ياخشىراق يالوق تابماغاننى، نيگه صوك عورت بولغان ساچن كورگازوب بارا؟ آنك قولطق آستلرى عورت توگلمى، نيگه صوك اول ره تليرهك

كولمك كيمه گان؟ ئللل آنى سازغه باطروب آلغانلرمى، نيگه آنك آياقلىرى شول قدر قاتقان؟ قارا كز ئه لى تيشك باتينكه سينك آرتندن يارطىلاي چغوب بارا طورغان قابقارا طابانى قانى ايچ! . يوق... بر آيغنه مقدم، فقط اونوزغنه كون اوّل اول ده بولاي توگل ايدى. ئه اون آي اولگه رهك قايتوب اويلاسا ق بتونله ي ايكنچى كورنش ايدى. اول وقتده اول انكاسى يورطنده قز ايدى. اوزى اولده ايدى ش قزلى ايله راحتله نوب فرغه بارا، پچان جيا، اوراق اورا، آنلر ايله برگه كيندرده آغارتا ايدى. ئه لى ده ايدى ش قزلى كياوگه كيتمگان، آنلر همان اولده، آنلر همان اولگى راحت طورمش ده. ئه بو؟ شهردن قايتقان يالترالوق ايتوكلى و قارا بوركلى بر يكت گه صوفلاندى لاباسا. هم كيگاش ده ايتمادى، طوتدى ده شوگارغه يابشىدى هم آنك ايله برگه بو شهرگه ده كىلدى. نيك كىلمه سون؟ « يكت اول بكتلرى كىي گنه توگل؛ بلكه كىبتى ده باردر» ديوب اويلايدى. اما يكت كىبتچى توگل بلكه بر روسده دؤورنيك ايدى. يارار اوزغان اشنى اوزايتوده معنا يوق. بولر شهرگه كىلوب بر آزار طورغاچ مونگ ايرى آوردى. ايرى همانده ترمگاچ خواجه لرى بوللرى قووب چغاردىلر. بولر بارلى يوقلى نرسه لرن صاتوب نيچك يتدى شولاي بر فاتيرغه كرديلر. فاتيرغه كرانگه نى ايكي آي طولدى ديگانده ايرى ئولدى. اوشبو ايكي آينگ اچنده اولدن آلوب كىلگان بار كىي نرسه لرن هم بر قاط كيوملرنده صاتوب ايرينگ تر بيه سينه طونوب بتردى. بختسزلك اوستينه بختسزلك ايرى ئولگانگه اوچ كون بولدى ديگانده بو اوشبو بالاسن طودردى. مونه قولنده غى شكشوب بارا طور - غان بالاسى حاضر دورت كونلك. بالاسى طوغاندن صوك بارى ايكي گنه كون فاتيرده طورا آلدى. ايكي كوندن صوك فاتير ايهسى آنى قودى. مونه ايكي كوندن بىرلى بو مسكينه ناچليزنى دومده قونمقده. اوزينگ بر نرسه آشاغانى يوقغه اوچنچى كون. ايمچه گنده تمام سوت بتوب بالاسى اچ قالغانغه ته ولك

طولدى . اول بالا شونۇڭ ايچون شىكىشى ، اول بيت بر نرسەدە بىلمى . . .

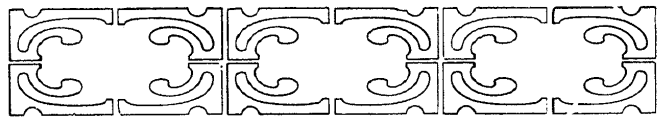
« بو مسكىنە قاينە بارا ، نيك بولاي چابا يغلوب نيتوب بالاسين نوشورور » ديسزىمى ؟ اول مسكىنە اوچ كون صورانوب مونە بوكون ، فقط بو كونگنە بر تين آنچه كوررگە موفق بولدى . ئەنە تىگندەگى يوقارى اورام چاتندە بالاسينە قاراب يغلاب اوطورا ايدى . بر مرحمتلى كىشى اوچراب بر تين صدقە طاشلادى . اى مسكىنە شادلاندى اى قوواندى ! گرچه كوچى بولماسەدە آط كىبى سېكروب طوروب يوكره باشلادى . اول قاينە يوكره ديسزىمى ؟ اى افنديلر اول مسكىنە نۇت قولندە بر تين آنچهسى بار ايكان بالاسن آچ توتاسى كىلمى ، اول بالاسينە يارطى اسناكان بولسە دە سوت اچررگە يوكره اما بلوب بولمى آق آلباقچ يابقان سوتچى مالاي : « كيت موندن بر تين گە سوت بيرە لىرمنى ؟ » ديوب قوماسە ياخشى بواور ايدى . ن . دويمى .

بوش (مارقه آنچهسى ويرمكسزبن) يورتمكنى حكو-
متدن صورايهچق اوامش همده پاراخود وتيمر بوللرده
تورلى تيلده اولان دين مناظرهسى حقتده يازلمش
اثرلارنى تاراتوب يوروجى آدملىر تعيين ايدىرگە
اولمشدر .

ميسيونيرلرنىڭ قرارلارى هنوز رسى صورتده
اعلان ايدلمادى . غير رسى خبرارده خطالر ،
تخريفلر كوب اولورغە ممكندر . اوشبو سببىدن
فزان مجلسينىڭ قرارلارى حقتده انتقاد يازارغە لزوم
اولماسە كرك . بونى ايسە اولگى مقالهلرده دە بيان
ايتدك . حاضرگە ميسيونيرلرگە قارشو بر سوزمز
يوق . سوزمز ايسە اوزمز (مسلمانلر) گە عائد
اولهچقدر .

دينى مناظره لىر ، انسانلرنىڭ اجتماعى واقتصادى
حالىرىنە گنە دگل حتى اخلاقى و دىنى حالىرىنە
اولسون بو كون گە قدر فائده كنورمامشدر . بوگا
ايسە تاريخ اديان و تاريخ اقوام شهادت ويرر .
اهل اسلامنىڭ « علم كلام » تاريخى اوقولسە معلوم
اولور كە دىنى يىخلىر ، ايماننى قوتاندىر مك و شريعتنى
رسوخ ايتدىر مك يرندە ، امتنى بر برينە دشمن
ايدوب كوب فرقلرگە ايرلقلر ينە سبب اولمش
وكيتدكچە اوشبو فرقلر آراسى آچلوب اهالى بر
برينە دشمن و خصم صورتندە باشامشدر .

مناظره وقتندە غالب اولان طرفنىڭ مطلقا حقلقە
و مغلوب طرفنىڭ دە مطلقا باطللىككە اولمقى لازم
كلماز . حال بويىلە اولدىغندە ، مناظرە دن نه كىبى فائده
كلهچكدر ؟ بر كيمسە اوزينىڭ سوزگە مهارتى و ياكە
باشقە بر حيله و مكرى سايهسندە صرف باطل اولان
بر دعوانى فازانمقى و فارشوسندە اولان آدمنىڭ دە
علمى تارلغندىن و ياكە عصبى اولدىغندىن و ياغود
مناظره فاعده لىرىنى يرندە استعمال ايدە آلمادىغندىن
مغلوب قالمقى ممكندر . ابوالحسن الاشعري اوزينىڭ
آناسينىڭ ايرى اولان جباىئ ايله مناظره ايدشوب
الزام قىلدىغنى مقالات كىتابلىرى روايت فيلورلر .
حالبوكە جباىئ بوندن صوڭ هم كندىنىڭ مذهبندە

ميسيونيرلر جمعيتلىرى

III

مناظره .

فزان مجلسينىڭ قرارندن مهم اولانلرى كچن
عددده يازلمشيدى ، آنلردن باشقە هم بىر مسلمان-
نلرغە مناسبتىلى قرارلارى يوق دگادر . مثلاً روس
غزتلر ينىڭ خبرلر ينە كوره ، فزان مجلسينە اولان ترجمە
شعبهسى ، دىنلر طوغروسندە مناظره ايچون چقارلمش
كىتابلرنى مسلمان (عربى) حرف ايله باصونى معقول
كورمش و بو كىبى اثرلارنى باصدمق و تاراتمق
ايچون غز ينە دن ۱۶ بىڭ صوم مقدارنە آنچه صورار
غە قرار ويرمش . بوندى كىتابلرنى پوچتە ايله

ثابت قالوب اوگی اوغلینڭ غلبه سینه اهمیت ویر- مامشدر. اون بیچی قرن آخرلرنده واون سکزنچی قرن اوللرنده آوروپاده ظاهر اولمش فلاسفه ایله مناظره لرنده خرستیان دین عالمری تمام مغلوب اولدیلر ایسه ده خرستیانلق دنیا یوزندن یوغالمادی بلکه هنوز یاشامکده در. بو نیچون؟ خلاصه: ادبلی رعایت ایدلما دیکندمی یاخود «وجادلهم بالتی هی احسن» امرینه موافق معامله اولنما دیغندمی اهل اسلامنڭ اوز آرالرنده اولان دینی مناظره لرندن افتراق وانقسامدن باشقه بر نتیجه کور- لمادی، بو کونده مختلف مذهب لردن کوبلری منقرض اولدیلر ایسه بو حال مناظره سببندن دگل، بلکه مناظره لر کیسلدیکندن طبیعی عمرلری یتوب منقرض اولمشلردر. دینی مناظره لر اسلاملرگه خیر سز نتیجه لر ویردیکی کبی خرستیانلر ایچون هم فائده ویرما- مشدر. خرستیان عالمینه دینی مناظره لر جهندن کلمش خسارت، تعریف ایدلماز درجه ده اولدیغنی تاریخ بیان قیلور.

لوترنڭ غلبه سی وپروتستان مذهبینڭ انتشاری دینی مناظره سببندن دگلدر. درست، لوتر مناظر بر آدم اولوب کندی مذهبنی اثبات وقاتولیققلنی ابطال ایتمک حقنده کوب بختلر قیلمش وکوب رساله لر نشر ایلمشدر. فقط پروتستانلق شیوعی بو مناظره لردن زیاده زمان. مساعده سندن وشول کونلرنڭ اجبارندن ایدی. ظلم واستبداد آستنده ایزلمش وتیللری هم فکرلری بغاولانمش خرستیان خلقی کربک مناظره غه مهارتی اولسون کربک اولماسون اوزلرینی اوشبو فلاکتدن قورتولدرمق حقنک اجتهاد ایدوچی بر آدم گه دورت کوز ایله انتظارده طورلر ایدی. لوترنڭ غلبه سی وپروتستانلق انتشاری ایشته اوشبو کبی زمان غه تصادف ایتدکندن اولمشدر. لوتر ایسه یالکنز بر بیانه ایدی.

دینی مناظره لردن فائده، خواه اولسون وخواه اولماسون، میسیونیرلر بونی عملگه قویار اولسه لر اسلاملر البته مدافعه گه مجبور اولورلر. فقط بو

کونده اسلاملرده دینی مناظره لرگه حاضرک وافتدار وار میدر؟ وایکی طرفده اولان خصم لرقوت اعتبارنچه بر برینه مساویلر میدر؟

روسبه اسلاملری ایچنده احتمال که - کیم ایله اولسه ده مناظره ایدشورگه مقتدر دورت بیش عالم اوله بیلور اوشنداق. میسیونیرلر آراسنده جاهل بر صنف اولمق هم جائزدر. بزم سوزمز بویله معدود آدملرگه نسبت ایله دگل بلکه عموم گه کوره در. یعنی بو کونده اهل اسلام عموما، میسیونیرلر ایله دینی مناظره لر قیلور غه مقتدرلر می؟

ادیب محترم یوسف افندی بوندن بر قاج بیللر مقدم: «دین مناظره لرنده ایرکنچیلک حقنده» کچوک فقط مندرجه سی اعتباری ایله بیوک بر رساله نشر قیلدی (*). مذکور رساله، هر کیم طرفندن اوقولمش ایسه ده یوقاریده اولان سؤال غه درست جواب اولدیغندن بعضی جمله لرین اقتباس بوللو بونده کوچر مکنی موافق کوردک.

محترم یوسف افندی (تقریباً) دیبور: «حقلق غه خدمت قیلور ایچون مناظره قیلوچیلرنڭ عقل ایله عملده بر درجه ده اولمقلری شرطدر. اگرده روسیه اسلاملری ایله خرستیانلر، دین حقنده ایرکنچیلک اوزرنده مناظره قیلشمق اولسه لر، علم وعقل جهندن ایکی طرف بر درجه ده اوله چقدر میدر؟ بعضی سببلرگه کوره «عقل» دن سکوت قیلوب طور رذده ممکن. اما بو ایکی خلق «علم» جهتنچه بر برینه مساویلرلر می؟ انسانیلرنڭ علملری اوزلرینڭ سعیلری وشخصی تتبعلری ایله آرتسه ده جمعیتلرنڭ علملرینی عمومیت ایله مکتب و مدرسه لری حاضرلیدر. بناء علیه روسلر (خریستیانلر) ایله تاتارلر (مسلمانلر) آراسنده اولان علمنی اولچاو ایچون هر ایکی خلقنڭ مکتب و مدرسهلرینه کوز سالور غه تیوشلی».

«روسیه اسلاملرنڭ دینی مدرسهلری بوندن

(* قزانده «خاریتونفی» مطبعه سنده ۱۹۰۶ ده باصلمشدر.

«معارف» نشری.

آلتی و یدیوزیل ایلک اولان مسلمان مدرسه لری
 حالده اولوب، عباسی خلیفه لر زماننده بغداد و بصره،
 بخارا و سمرقنده نیندی کتابلردن درس او قوتلمش
 ایسه بو کون روسیه اسلام لری آراسنده هم شونلردن
 تدریس قیلنهدر. بونلرده علوم و فلسفه حاضره یوق
 حکمندهدر. و روسیه اسلام لری عالم لری علم و ادراک
 جهتنجه عرب مدنیتنده اولان قرون وسطاده غی
 درجه سننن یوقاری اوزمامشدر. مدرس لری، علم
 تربیه (پیداغوغیا) دن تمام بی خبر لردر. اوشبو
 عالم لرمز افلاتون، آرسطو، ابن عربی و غزالی
 کبیلردن یوقاری بر عالم اولدیغنی بیلمادیکلری کبی
 شویله بر عالم اوله چغنی ده فکرلرینه کتورمازلر. علوم
 و حکمیات جدیده نك مؤسس لری اولان باقون،
 ده قارت، لاپینچ، فانت اثر لری دگل، حتی اسم لری ده
 پک کوبلر نك معلومی دگلدر. حالبوکه علوم حکمیة،
 علوم دینییه نك اڭ قوتلی باردمچیسیدر. اوشبو کوا
 کورددرکه عرب مدنیتی زماننده یونان فلسفه سی
 مطالعه و تدقیق، شرح و ایضاح قیلندی. اسلامنی
 نشر و مدافعه حقنک افلاتون الهی و ارسطو فکرلردن
 استفاده ایدلدی، فقط صوگره کلنلر، اولگیلر نك
 یوللردن یورمادیلر، حکمیاتده گنه دگل، حتی اصل
 علوم دینییه ده دخی زمان اوزمق سببندن حاصل
 اوله چق تکمل طریقنی تعیب ایتمادیلر، دینلرگه
 مخصوص تدقیقات و انتقاد طریقلرینی اوگر نهادیلر،
 حتی اوگر نمکدن ده قورقیدیلر، خرسستیان اوله رق
 اوسدیکی حالده بی طرف انتقاد حقنده عالی درجه
 گه ایرشهش استراووس و فویرباخ همده ره نان
 اثرلرینی مطالعه قیلمادیلر، اوشبو صوڭ یلله ده غنه
 آثوری، کلدانی و عبرانی آثار عتیقه لری سببندن
 میدانه کلمش بیبل (تورات و انجیل) حقنده اولان
 تحقیقاتنی، معلم هانارق آثارینی، لوازی طرفندن،
 حضرت عیسانك الوهیتنی خبر ویرمش دورتنچی
 انجیل حقنده اولان ملاحظه سیننی زور مدرس لرمزدن
 نه قدریسی اوقومشدر، عجب! . حالبوکه بو کتابلر نك
 و بو مقاله و اثرلر نك مندرجه لری ایله آشنا اولمق

دینی مناظره لر طوغر و سننده الوغ باردم لری اوله چقدر.
 اسلام مدرس لری، مدرس و عالم لری اوشبوروشن
 اصحاب کوفی اویقوسی ایله اویورکن، خرسستیانلق دنیا
 سی، دورانتباهدن باشلاب بو کونه قدر بر دقیقه
 اولسون کوز یومادی، همیشه آلفه واردی، تکمل
 یولینی طوتدی. آروپا و روسیه ده اولان دینی
 مکتبلر، کوب وقتلر اولور قرون وسطی تأثیرلردن
 قورتولدیلر، زمان حاضر و علوم حاضره گه مناسب
 روشده یگی اصول مکتب و مدرس لری تأسیس
 قیلدیلر. روسیه ده اولان «دوخاونوی آفادیبیه» درس
 پروگرام لری اصلاح قیلندی، قرون وسطی اصولنجه
 اولان فلسفه لر اخراج ایدلدی، آرسطو فلسفه سی
 یرینه باقون، ده قارت، لاپینچ اثر لری تدریس
 ایدلنه باشلاندى، خرسستیانلق ایچون ضرر لی کورلمش
 فنلر نی اساسندن بیلور ایچون دیه سینود، اڭ مستعد
 روحانیلر نی اوقسford، غوتینغن، لایدن دارالفنونلرینه
 یباردی. اون سکرنچی عصر باشنده اصلاح ایدلنورگه
 باشلامش روسیه ده گی خرسستیان دینی مدرس لری کوندن
 کون ترقی ایتدی نهایت بو کونگی حاللرگه ایرشدی. «
 روسلرده خرسستیان دینی درس لری و عالم لری نك
 درجه لرینی بیلور ایچون مدرس لرنده اولان درس
 پروگرام لرینی اوگر نك کفایت قیلور. - دوخاونوی
 سیمیناریه - اسمنده اولان دینی اورتا مکتبلر ده
 اوقولمقده اولان درس لری بونلردر: عقاید دینی،
 روسچه، ایسکی اسلاویانجه منطق، لاتینجه، ایسکی
 یونانجه، علوم ریاضیه، عام طبعیه (فوزموغرافیا)،
 تاریخ، جغرافیا، فرانسزچه، آلمانجه، حسن خط و رسم،
 پسیخولوغیا (علم احوال روح)، علم تربیه (پیداغوغیا)
 و غیرلر. خرسستیان دینی مدرس لردن مدرسه عالیه
 (دوخوونوی آفادیبیا) ده اوشبو درس لری اوقولنهدر:
 آلهیات، منطق، علم احوال روح، مافوق طبیعت
 (متافیزیکا)، تاریخ فلسفه، تاریخ عمومی، تاریخ روس،
 نظریات ادبیه، روس و اسلاو لسانی، روس تاریخ
 ادبیاتی، ایسکی یونانجه، لاتینجه، عبرانجه، آلمانجه،
 فرانسزچه و انگلیزچه. ایشته بو کونده خرسستیانلق

ایدی. مسلمانلار نه قدر ضررلی کورلسه ده کورلسون (حالبوکه خرستیانلر و یهودلر ایچون مسلمانلر قدر ضررسز بر قوم اولنمقی تصور ایدلماز) اوز اوی ایچلرنه اولان منکر الوهیتلر قدر ضررلی اولمق احتماللری یوق.

کله چک عدده هادی افندی آطلاسی قلمی ایل یازلمش: «بز، هم میسیونیرلر» اسملی مقاله درج اولنه چقدر.

یوغوشلی رنجو هم تاتارلر.

انسان اوزینک تننی تشکیل ایتکان اعضالری نه چاقلی سوسه، اوزینک ملتنی تشکیل ایتکان طوغانلری هم شول چاقلی سورگه تیوشلیدر. برته ننگ اعضالری ایداشلرینه کیلگان رنجونی اورتاق ایدوب تانیدقلری، اوشاندق اعضالرنک برینه دشمنان هجوم ایتکانده اورتا فلاشوب آنا رغه فارشی طور دقلری کبک بر ملتنی تشکیل ایتکان افرادغه ضرر و یا خود قایغو کیلگان آنا رغه هم ملتنگ هر اعضاسی برله شوب فارشی طور رغه تیوشلیدر. بورونغیده آنا قلیغی توکل اسمی ده بیله ایشیدلمه گان بعض ملتلر بو کونارده یوز میلیون چاماسنده ئورچوگانلر. اوفوغانلر، بیلگانلرده دنیاغه خواجه بولوب عمر ایدلر. بالعکس بورونغیده بتون دنیانی در سلکتوب طورغان ترک-تاتار آنچق ۲۵-۳۰ میلیون چامالرنده غنه بولوب ئورچومی طورالر. بزنگ با بالریهز چواش، چیرمشر کبک نار یخه اسملری بولمغان ملتار بواسه لر ایدی، بز آنلر اوچون قایغورماس و حاضرگی حاللرینه هم بیگوک نأسف ایتماس ایدک. لکن آنلر تاریخنگ ایگ یاقطی صحیفه لرینه مالک بولدقلری سببلی بز آنلرنی قایغورتورغه بوروچلیهز. سز ایسکی عرب جغرافیه لرنده سانلری یوز مگ تخمین ایدلگان روسلر

حقنده سوز سویلاوچیلرنک آلداغی صفده اولانلری اوشبو مکتبلرده اوقوب چیمش آدملر در. اوشبو مکتبلرده اوقوب چیمش یاش روحانیلر، توسیع معلومات ایچون هر تورلی واسطه لرغه مالک اوله لر، السنه قدیمه نی بیلمکلی سببندن علوم دینیه ننگ مأخذلری اولان متنلرنی تدقیق ایته آلار، اگ مترقی ملتلر ننگ لسانلری ایله آشنا اولدقلرنن یاگی نشر ایدلدیکی ساعتی ایله هر تورلی تیللرده نشر اولنمش دینی رسالهلرنی مطالعه ایتلر، بونلرنک پک کوبلری عرب لسانینی عرب عالملری درجه سنده بیاهلر. «واقع گه مستند اولان اوشبو بیانلردن معلوم اولدیغینه کوره دینی مناظره لر قیلور ایچون روسیه ده اولان میسیونیرلر ایله روسیه اسلاملری علم چهنجه بر درجه ده دکلر در. شونک ایچون اوشبو مناظره لر، حقیقت که خدمت ایتمازلر».

محترم یوسف افندی رساله سندن اقتباس ایتد- یکهز سوزلر شمدی تمام اولدی. یوقاریده اولان: «بوکونده اهل اسلام، میسیونیرلر ایله مناظره قیلور غه مقتدرلرمی؟» دیه ویرمش سؤالمزغه، اوشبو یرده کوچر مش جمله لردن جواب چیمش اولسه کرک. «اطهار الحق»، «شمس حقیقت»، «الجواب الصحیح لمن بدل دین المسیح»، «کتاب الفصل» و غیر بو کبی مدافعهلرنی مطالعه سببندن گنه خرستیان عالملری ایله دینی مناظره لرغه اقتدار کسب ایتمک شبهه لیدر. انسانلر آراسنده الفت و محبت میدان آلمقی مطلوب اولان بر وقتده دینی یا که سیاسی مخالفتلر و مناظره لر ضررلی ایدیکنده شبهه یوق. مع ما فیه اوست که کلوب هجوم ایدنلرگه فارشو آغز آچماقسزین طور مقده مناسب اولماز. اوشبو ننگ ایچون تعدی ایدوچیلرگه مقابله قیلور قدر اولسون علمی جهندن حاضر لنمک تیوشلی اولور.

میسیونیرلر بوکونگی روسیه اسلاملری ایله مناظره ایده چک یرده اوز عائلهلری ایچنده ظاهر اولمش منکر نبوت و منکر صانعلر ایله مناظره ایتسه لر دخی. گوزل و زیاده فهرمانلق کوسترمش اولورلر

زمانده هم بر نیچه خلقلرنڭ انقراضغه طابا سفر ایدولرینی سویلی ۱۸۶۸۰ نچی یلده مارینسکی تاتارلری ۲مک ۴۳۹ بولقلری حالده اون یلدن صوڭ یعنی ۷۸ نچی یلده ۱۸۷۰ گنه فالغانلر . بو کیمو ، کوچمان (بدوی) خلقلر آراسنده غنه بولمینیچه شهر و آورلرده هم شولایوق . مثلا: ۱۸۵۱ نچی یلده غربی سیبیریاده ۴۰مک ۴۷۰ تاتار بولوندیغی حالده ۱۸۶۸ نچی یلده ۳۷مک ۱۵۳ کشی گه فالغان . یادرینتسفی بو چافلی تیز کیمونڭ سبینی معیشت طارلفی ایله تاتارلر آراسنده یوغوشلی آورولرنڭ کوب طارالوی دیوب کورسهته . تاتارلرنڭ یوغوشلی آورولرغه گرفتار بولوب قبر آزوغی بولولری سیبیریاغه غنه خاص بولمینیچه باشقه یرلرده هم آکا اوخشاشلی اورولر کوب .

۱۸۹۲ نچی یلده مسلمانلر شول چافلی کوب ئولمشاردرکه ، روسیهده آنلرغه اوخشاشلی هیچ بر خلق یوق . مثلا: باشقه یلدردهغی اورطهچه ئولوگه قاراغانده ۹۲ نچی یلده ئولوچیلر روسلر آراسنده ۱۹ پراسینت ، لیوتیرانلر آراسنده بیشکنه پراسینت بولدیغی حالده مسلمانلر آراسنده ۵۷ پراسینت آرتق بولغان . ۹۲ نچی یلده مسلمانلرنڭ چیکدن طش ئولولرینه سببده ۹۱ نچی یلده قونلی آچلق بولو همه ۹۲ نچی یلده ئولات (وبا) بولویدر . واقعه ئولات کوچسز هم یارلی کشیلرینی یاراطوچان بولا . شول سببلی ۹۱ نچی یلغی آچلقده طاوشالوب فالغان کوچسز مسلمانلرنی قرغانده فرغانغنه . اڭلاندرکه ، تاتارلر نادانلقلری شوملغنده قایسی بر اورولرده هر کون انقراضغه طابا سفر ایدلر و قایسی بر اورولرده بعض وقتلرده آرتسهلرده یوغوشلی آورو ، وبا بولغان یلرده چیکدن طش کوب ئوللر . مونه بو یلده هم روسیهده وبابار . «ریچ» غزته سینڭ یازووبنه قاراغانه روسیه نڭ هر بیرینی قابلاب آلمان (گرچه بیک کوچلی بوله سده) موندی وبا روسیهغه کیلگانی یوق ایکان . بز مسلمانلرغه بو وباده هم اونکانده گیلری کبک برنچی لك آلمار اوچون طریشو مطلق فرضدر .

یوغوشلی آورولردن و خصوصیله وبادن صافلانمق

بیوک پیتر و زمانه سنده بولغان ۱۷۲۴ نچی یلدهغی ریویزیبهده ۱۳ میلیون بولغانلر . روسیه نڭ خلقی ۱۷۶۲ نچی یلده ۱۹ میلیون ، ۱۷۹۶ نچی ده ۳۶ میلیون ، ۱۸۱۵ نچی یلده ۴۵ میلیون ، ۱۸۵۱ نچی یلده ۶۷ میلیون ، ۱۸۹۷ نچی یلده ۱۶۹ میلیون غه ایرشکان .

درست بو آرطو ، طوغو سببلی بولغان آرطوغنه بولمینیچه روسیه طرفندن ضبط ایدلگان مملکتلرنڭ اهالیسی هم روسیه نڭ خلقینی آرتدیبررغه شاقتی غنه سبب بولغان . آلایده بو کونلرده گی روسلر اوزلر یکنه ده یوز میلیونلاب بار . روسلر آراسنده ئور چوشولچافلی شب بولسه ده تاتارلر آراسنده بالعکس بتونلای یوق . ئورچووی یخشی بولغان ملنلر هر ایلیلی یلده بر مرتبه اوزلری چافلی آرنالر .

روسلر شول قاعده گه یخشوق موافق بولوب کیلگانلر . تاتارلرده اول قاعده نڭ گل کیریسی کورنوب طور . مثلا ۱۵۵۵ نچی یلده روسیه قول آستینه کررگه تلا گانینی بیلدیروب سیبیریانڭ ایرنیش صووی بوینده خانلق ایدوچی «یدیگر» دن ایوان غروزیغی ایلیچیلر کیلگان . «یدیگر» اوزینڭ قول آستنده ۳۰،۷۰۰ کشی (البت تاتار) وارلغینی بیلدییرگان . مونه شول تاتارلر بو کونلرده «هر ایلیلی یلده بر اوخشاشی آرتا» قاعده سینه بناء بش میلیون چاماسنده بولورغه کیرک ایدی . حالبوکه تابلو گوپیرناسنده حاضرندهم فرق مکدن و بتون مانغولیه ایله سیبیریاده ۴ یوز مکدن آرتق تاتار یوق .

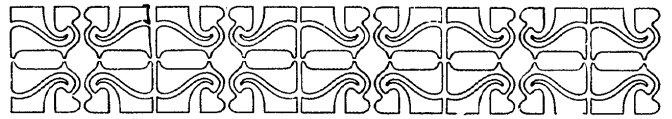
تاتارلرنڭ بو کونگی حاللرینی نیکشروب قاراسه ق تاغیده کوکلسز خبرلر کیلوب چیغا . یادرینتسفی نڭ «Сибирь какъ колонія» اسملی بیک هییت برکتای وار . اول آنده سیبیریا اینارودیسلمری و تاتارلر حقنده بیک کوب تاریخی معلوماتلر یازا . سیبیر اینارودیسلمرندن خایدان ، آسان ، آنیوئیت ، آماق ، ماتور آدالغان نیچه قبیللرنڭ تاما منقرض بولووبینی بیان ایده . شوشی منقرض بولغان قبیللرنڭ اسملرندن قایسی برسینڭ ترکی قبیللر ایدیکی آپ آچق کورینوب طور . ایش بولر برلانگنه فالمی ، حاضرگی

هر بر اشده ايماننه كوره حركت ايدر. حياتك گوزللكى قلب و اعتقادك گوزللكيله اولور. ديناك ايمانك حيات انسانيه ده شو قدر اهميته كوره سماوى شريعتلرلك هر برى، على الخصوص اسلاميت، انسانك ايماننه ديننه اك زياده اهميت ويرديلىر.

شريعت سماويه انسانلرى هر شيدن اول، توحيد دعوت ايدر. زيرا كلياتى جزئياتى على التفصيل بيلور الهك برللكينه ايمان، خير اشلره افدامك، شروردن اجتنابك اك ابتدائى ياخود اك قوتلى سببيدر. انسان تاش و آغاچ، حيوان كى هر بر شيدن عاجز مواد طبيعیه دن برينه ياخود قوتنه مثلى ونظيرى وار بر قاچ معبود قيلنمش شيلرك هر برينه عبادت ايدر ايسه اويله ايمان انسانك قلبنه حا كم اولماز. اويله ايمان انسانى خير اشلره سوق ايتماز، شروردن منع ايتماز. بوگا كوره حيات انسانيه ده هيچ بر اهميتى حائز اولماز. اما انسان، كلياتى و همه جزئياتى تفصيلاتيله بيلور، خير هم شرك ذره لرينه قدر جزا ويرر غالب مطلق الله رب العالمين حضرتلرينه ايمان ايدر ايسه، ايمانده قطعى ايمان اولور ايسه اويله انسان فسادك هيچ برينه مرتكب اولماز. قدرتى وار ايكن خير اشلرى ده ترك ايتماز. امانتى عدالتى امر ايدر اللهك وجودينه ايمان اقتضاسيله، انسان امانت و عدالت يولنده عمر ايدر. روحك بقاسنه اعمالك نتيجه لرينه ايمان ايدن انسان هر حالده نفسك تكملنه سعى ايدر، رذائلدن اجتناب ايتمه وار قوتيله البته اجتهاد ايدر.

قدره يعنى عالم طبيعته و جوده كلور شيلرك بر قانون مطرد اوزرينه تبعيته ايمان ايدن انسان شو دنيا ده وار مشقتلرك و راحتلرك هر برينه بر درجه ده تعمل ايدر. قدره ايمان ايدن انسان عجز يوزى كورماز. اويله انسانك قلبنه جبانلك طارى اولماز. بلكه هر حالده اويله انسان همت عزيزيت صاحبه اولور، على الدوام هر اشك نشاط هم اجتهادله حركت ايدر.

مبارك اسلام شريعتنه مطلق تيوشليدىر. بز شول شريعت امرينه فارسديغمز، امراض ساريه لر يعنى بوغوشلى آورولر ايله كوره شمديكمز سببى الله سبحانه نك قهرينه دوچار بولوب آغولانغان چينلر كيك قريلدق قريلدق غنه. بز همانده اوللكى نادانلغمزده، همانده بورونقى مشعوم ياكلش يولمزده دوام ايتسهك هيچ شبهه سز اولوب بتمز. لهذا كوكلنده ايمان نورى و مات محبتى بولغان هر بر آدمكه تانارلرني صراط مستقيم كه صاغلق و سلامتلك يولينه دلالت ايتمك فرض عيندر. قيامت كوننده عمل يازولرى صول قولغه ويريلودن نيچوك قورقسه قيوغوشلى آورولردن و بنا عليه منقرض بولودن هم شولا يوق قورقارغه تيوشليلمز. هادى آطلاسى.

حفظ دين

(محترم موسى افنديك اوشبو كونده باصلمقده اولان «قواعد فقيهه» نام اثرندن نقل اولدى.)

حيات انسانيه ده «دين» اك مهم بر ركندر. زيرا انسانلرك هر بر حركى دينلرينه يعنى قلبلرينك سلامتلكينه تبعيت ايدر. قابى پاك انسانك هر بر اشى پاك اولور. قلب سلامت اولور ايسه، او وقت انسانك قصديله وجوده كلور شيلرك هر برى سالم اولور. انسانك اعمال ظاهر يهسى قلبك ترجمه سيدير. انسان هر حالده اعتقادك تاثيريله عمل ايدر. بر فعلك قبيحلكينه اعتقاد باغلامش انسان، حسن اختيار ايله اوفعله ارتكاب ايتماز. بر فعلك خيرلكينه ايمان ايتمش انسان، قدرتى وار ايسه البته او فعلى ادايه اجتهاد ايدر. امانتك وجودنه ايمان ايدن انسان هيچ بر وقت خيانت ايتماز. انسانلرى همده حقوقلريني قلبا احترام ايدن انسان هيچ بر وقت هيچ بر انسانه ظلم ايتماز. سوزى اجمال ايدر ايسهك هر بر انسان

دن محافظه، باطل هم قبیح شیلردن قلبی تزکیه ایتمکله همده مفسدهسی ضرری وار اشلردن اجتناب ایتمکله اولور.

دین، اعتقاد جهتنه عائد اولور ایسه یالکز اقتناع برهان قوه سبیله محافظه قیلنور. انسانلرک هیچ برینه سیف قوتیله اعتقاد نکلیفی قیلنماز. «لا اکره فی الدین قد تبین الرشد من الغی» (سورة البقره ۲۵۶). «ومن شاء فليؤمن ومن شاء فليکفر» (سورة الکهف - ۲۹).

شو ایکی آیت کریمه، بلکه عموما شو معناده وارد آیت کریمه لرک هیچ بری قتال آیتلرینک هیچ بریله منسوخ دگلدر. زیرا قتال آیتلری مقاتلرله قتال حقنده وارد اولمش، سیف قوتیله اسلامیتی قبول ایتمک حقنده دگل. دینی کرها الزام حقنده قرآن کریمه بر حرف ده یوقدر.

بلا شبهه معلومدر، سیف قوتیله اکره طریقیله انسانه بر قدر کلمات ایمانییه سویلتمک ممکن ایسه ده لکن سیف قوتیله بر عقیده یی انسانلرک برینه اعتقاد ایتمک اصلا ممکن دگلدر. قلبه رسوخ ایتمامش یاخود طوعا حاصل اولمامش اعتقاد ایسه شریعت اسلامیه ده مقبول دگلدر. بوکا کوره ایمانی الزام ایچون قتال، قرآن کریمه اصلا بولنه ماز. قرآن کریمه متعدد سورهلرده وارد اولمش قتال آیتلرینه نظر ایدر ایسه ک «شریعت اسلامیه ده ایمانی کرها الزام ایچون قتال یوقدر» مسئلهسی ثابت اولور.

عبرتلی سوزلر:

عادندن آرتق نفسلی و شهوتلی اولمق هلاکت و بلاغه نوشمک گه سبدر.

آدم اوزینک شهوتنه خواجه لقی ایته آلماسه آنک دنیا ده طورمقی ایله دنیا دن کوچمگی آراسنده آیرما یوقدر.

دین هم ایمان یالکز لسانه جاری اولور رسمی کلمه لر دن عبارت قالما یوب بلکه انسانک قلبنه استیلا ایدر «یقین» دن، انسانی خیرات یولنه سوق ایدوب شروردن منع ایدر «وجدان» دن عبارت اولسه، شو معنی ایله ایمان انسانی بلا شبهه عدالت، امانت هم احسان یوللرینه هدایت ایدر، خیانت هم ظلم کبی فساددن منع ایدر، انسانی هم حالده هم استقباله سعادت صاحبی ایدر.

«دین» و «ایمان» ک حیات انسانیه ده شو قدر بیوک اهمیتنه کوره، حیات انسانیه یی اصلاح ایچون کلمش سماوی شریعتلرک هر بری «ایمان» مسئله سینه هر شیدن زیاده اهتمام ایدر ایدیلر. حکمتک اقتضاسی ده شو ایدی. زیرا قلب اصلاح قیلنماش ایکن حیات اصلاح قیلنه ماز.

لکن علمای دینک بغیلر یاه «ایمان» قدسینه اهمیتنه غایت بیوک خال طاری اولدی. دین ایدی عمومی محاربه میدانی اولدی فالدی. دین - عقلنک دشمنی، حیاتک عدوی، حقائقک ضدی، درویشلک رهبری، عطالت هم جمودک دوستی، سعادت هم ترقیات یولنده الک قوتلی بر عقبه اولور روشده تلقین هم تلقی قیلنور اولدی. شو حالک تاثیر یله «حیات انسانیه ایله دیانت سماویه آراسنده ایدی عداوت وارد» خیالی هر بر انسانک قلبنده رسوخ ایتدی. عالم انسانیتی شو بلای مبرمک استیلاسنده عیب، سماوی شریعتلرده همده او شریعتلری انسانلره تبلیغ ایدن انبیای کرآمده دگلدر. بلکه قرآن کریمک بیاننه کوره، بغی طریقیله اختلاف ایدن اهل علمه در.

«وما اختلف فیه الا الدین اوتوه من بعد ما جأتهم البینات بغیا بینهم» (سورة البقره - ۲۱۳)، «ان الدین عند الله الاسلام و ما اختلف الذین اوتوا الکتاب الا من بعد ما جاء هم العلم بغیا بینهم» (آل عمران - ۱۸).

هر مقصدی محافظه ایکی جهته اولور دیمش ایدک. بری جهت ایجابیه، دیگرى جهت سلبيه در. دینی، جهت ایجابیه دن محافظه - حق عقیده لری اعتقاد و اصول عبادتی افامت ایتمکله اولور. اما جهت سلبيه

مشروع دعالم. ايكنچى - مثل و حكمتلر . اوچونچى -
نثر و شعردن قصه و حكايه لر . دورتنچى - بعض
معيشى و صناعى نرسه لر نك و صفى . بيشنچى - بعض
مقدس و بعض وطنى شهرلر نك و صفى . آلطنچى -
دين و ملت نك بيوك ذاتلر نك بعضيلر نك ترجمه
حاللرى . ييدنچى - بعض حيوان ، نبات و احجار نك
وصفى . سيكرنچى - يا كا چقغان نرسه لر دن بعضس نك
وصفى در .

كتاب شول سيكرن قسمدن عبارت بولوب هر
قسمه شول موضوعدن چقاغان كوب قطعه لر ذكر اولنور .
تيوشلى دعالم ديگان ايديك . دعالمردن معناسى آكلا-
نورلق لفظى بيك جيكل بولغانلرى ايك تيوشيلردر .
دعاده فائده كيترو و ضرر كيترونى صور اوغ غنه
قصه ارنتمچه ، محبت الله غه طار توچى ، الله تعالى نى
ماقتاو و آنك قدر تينك اثرلر ين سويلو كيبلىرى هم
كوب اينار گه كيرك (*) .

(*) كوكلمه بيك كوبدن بيرلى يورگان نرسه نى مين بونكه
يازمانيچى بولام اول: بز اولمزمده يورگان دعالمردن نيكشرسك
ايكيگه بولنگان تابامز . برى الهى رزق بير . الهى فقيرلكن
صافلا كى طوغرىدن فائده گه يولقونى ضرردن صافلانوى
صوراودر . ايكنچيسى فائده گه ابرشو و ضرردن صافلانوغه
توفيق بيرو و اسبابين جيكلابتونى صورامق . بونك مثاللى
اگر بو ايكي نورلى دعاك آيراسين ودعا قيلوچيغه تاثيرلر ين
اوبلاب قاراسك آرالر نك بيك زور يراقلق تابارسك . برنچى
نوعلر نك تاثيرى كشينك همتن توشروب آنى شرعا مطلوب بولغان
توكل حقيقى مرتب سندن ايندرو و تمام بالقاولق و هلاكلسك
كرگزودر . حال بوكه بز بله مز الله تعالى هر نرسه ايچون آنك
حصولى آكاطوقلى طورغان اسباب بارانقاندنر ، مثلا بايلقنى طرشاق
واورطچه مصارف طوتوغه و كسب نك يوللر ين بلوگه باغلاغاندر .
يارليقنى بالقاولق وطريق كسبى بلهونك عاقبتن قيلغاندر . بو
الله تعالى نك مطردوكلى بولغان قاعد سيدر . بونك خلافي بولغان
بر ايكي ماده نادر و ناموس طبيعده دن خارج عد اولنديغندن
اعتبارسوزدر . اگر آيتولسه اولگيچه صوراودن هم مقصود اسبابين
ميسر ايتونى صوراودر ، بس ايكي آراده آيرما كز بولسز بولادرديب
درست دعالمردن وضع ايتوچيلر نك مقصودى البته بيوردنچى كى .
ولسكن اعتبار آكاطوكل بلسك دعا قيلوچيغه در . دعاچيلردن مكن
برينك ده كوكلينه اول نرسه كيلميدر . مگر بصيرت اهللرى بو-
ندن مستثنى اولورلر بونلر آزدنده آزدنر . اما صوغنى نوم دعا
لر نك تاثيرى فائده كيترر ايچون مطلوب ، توكل برلن برگه اسبابينه
مباشرت و ضرردن صافلانويچون قولنده بولغان جبيع فوتلر ين

تعليم

پيداغوغيا .

مطالعه كتابى .

مطالعه كتابى ابتدائى و اورتا مکتبلر نك ايك
مهم كتابلر نكدر . مطالعه كتابندن مقصود ، طبيعى و
صناعى نرسه لر نى ، مادى و ادبى حاللر نى وصف
بران شاگردلر نك عقللر ين طور ايتو ، لغت و ادب
دائره لر ين كيك ايتودر . غايه و حكمتى ، اوچويلر
عالى و عاميلر آراسنده واسطه بولاچق آنا تليزك
ادبياتين بلودر . بر امتنك افرادى آنا تلنده اوقورغه
يازارغه محبت ايتسونده شول تلده علم و فن كتابلرى
تصنيف اولوب آرالر نك الفت و طانشونك نيگزلرى
نغيسون ايچون ، شول امتنك خواص و عوامى آكلاشا
طورغان اورتا و ادبى تل لازمدر . اش شولاي بولغا-
نغه بزده بالارغه قرائت اوگرتو آرقاسنده تركى نظم
و نثرلر نك تركيب و ترتيبلر ينه ذوقلر ين آرتسدرمق
و كمالينه ايرشدرمك ايچون مطالعه كتابلر ين خدمت
ايتدرمى چاره مز يوقدر . بناء عايه مطالعه كتابلر نك
يازلغان نرسه لر نك موضوعلرى جيكل بولب بالارغه
ياش وقتده اوقورغه رغبتلى ، اوسكاچه عبرت ايچون
سويلر گه يراقلى ، جماللرى مثل سائر قبيلندن عام
و عالى معنالى ، لفظلرى طاتلى ، تركيبلى طبيعى
ترتبه بولورغه تيوشيلدر .

مطالعه كتابلرى هيچ نرسه نى اچينه آلودن ابا
قيلمى طورغان بر پاراخود ياكه كوشيل (كشكول)
كى مادى و ادبى نورلى معلوماتنى جيوب بر نيچه
عمومى قسملر گه بولنگان و هر قسمى مختلف قطعه لر نى
اچينه آلغان بولوغه تيوشيلدر . مطالعه كتابى اوشبو
سيكرن قسمدن عبارت بولور : برنچى قسم - تيوشلى

تجربہ لی معلملرنک استنادلی بوتان موضوعلر حقندہ تنبیہ گہ حاجتی قالدربدر۔ آلایدہ بوتان مو-
ضوعلرنک دہ ترتیبی علمی موضوعلر حسبچہ اولمایب
باللرنک ادرا کلرینہ وحاللرینہ مناسب بولسون۔
باللرغہ مطالعہ اوگرتو ایچون موضوعلرنک آورلق
جیکللیگین اعتبار برلن بیش طریق باردرد: برنچی
طریق- قطعہ، شرح و ایضاح گہ محتاج بولمغان
جیکل بولسہ، معلم شاگردلردن برین اوز آلدندہ
مطالعہ ایندرر فچقرب آکلاب درست اوقورغہ قوشار
باشقہ شاگردلر طاوشسزغنہ برگہ اوقی بارلر۔
بو وقتدہ معلم باللرنک آکلاب و آکلامی اوقی
بارلرنی دقتلب بلورگہ تیوش۔ بونک علامتلری
بار: اگر بالاطنچ قاوشامی غنہ اوقی بارسہ آکلاغان
اما قاوشاغان آبطلرانغان یا کہ بالقاولانغان روشدہ
بولسہ آکلامغان بولادر۔ آکلاماو نقدیرندہ قطعہنی
ایکنچی مرتبہ اوقوتب یا کہ شرح و تفصیل برلن
آکلاموق کیرک۔

ایکنچی طریق- قطعہ، شرح وتوضیح گہ محتاج بولما-
سہدہ نیچکدر یالقدرا طورغان و اوقورغہ کوکلسز
بولسہ، باللرنک نشاطین بترمز ایچون برندن قطعہ
نک بر آزین، ایکنچیسندن آنک آرطین اوچونچی
سندن آنک آرطین شولای ایتب قطعہنی بر نیچہ
کشیدن اوقوتب چقارر۔

اوچونچی طریق- قطعہ، آکلارغہ چیتن بولسہ،
آنک ایکی حالی باردرد: برنچی حال قطعہنک موضوعی
غنہ چیتن بولور۔ بو تقدیردہ معلم موضوعن غنہ بیک
آچق ایتب شرح ایتار حتی باللرنک عقل وحاللرینہ
مناسب اوزینک معارفندندہ بر آز نرسہنی موضو-

صرف ایتوب اللہنک یاردی برلن فطلوغہ طرشودر۔ بو بیاننک
نتیجہسی دعادہ تلنہ طورغان نرسہلر ایکی تورلی اولب
حصولی انسانندہ بولا طورغان واسطہ برلن واسطہسز اولور۔
بایلق یارلیلق کبی دنیاوی سببگہ باغلیلری برنچی قسمدندر۔
مغفرت توفیق رضا یغشیلقغہ یاردم وتسہیل کبیلرکہ روحانی سبیلرگہ
باغلیدلر۔ بونلر ایکنچی قسمدندر۔ مطالعہ کتابلوندہ یالورغہ
تیوشلی دعالر شول چہتلری اویلانب صایلانغان دعالر بولورغہ
کیرک، بونلرنکدہ کوبرگی عموم ایچون فائدگہ ابرشو ضرردن
صافلانوغہ توفیق صورادون عبارت بولورغہ تیوشلیسر۔

عدن چقمی غنہ قوشار۔ شاگرددہ اوزینک آکلاب
آکلاماولری حقندہ ملاحظہ لرین قانشدرا بارر۔
بولای بولغانندہ بو درس فارا قارشى سویلہ شوطر یقنچہ
بولور۔ مگر موضوعدن چغلماز۔ شوندن سوگرہ غنہ
قطعہنی مطالعہ برلن بیورر۔ ایکنچی حال قطعہ نک
مفردات و ترکیبلرندہ چیتنک بولب بلنمی
قالغان لغوی و نجوی شرحلرگہ محتاج بولنور۔ بو
تقدیردہ ہم درس سویلہ شو طریقچہ بولب الفاظ
و آنلرنک تفسیر ومعنالی حقندہ بولور۔ مگر معام
افندی شرح گہ کروب کیتب سورنی بیک اوزابتماز
بیگرہ کدہ شعرى قطعہلر بولسہ؛ چونکہ شرحہ بیک
چوو وقتنی ضائع ایتب درس نک تہین بترہ وشاگرد
لرنی یالقاولاندرا در۔ مگر معنینی فہم آندی بر اوزون
شرحسز حاصل بولمازلق بولسہ بوندہ غند معذور
صایلور۔

بنی فیالماغای ایدی: قطعہ اوچ جہتدن شرح گہ
محتاج بولادر: برنچی، قطعہ نک موضوع عمومی
جہتندن۔ ایکنچی، کلمہلر جملہلر برم برم سوگرہ
بربرینہ باغلانولری جہتندن۔ اوچونچی، قطعہدہ
مذکور تعریفلر مثل سائرلر مجازلردر۔ لفظلرنک
شرحی، الوغ شاگردلرگہ لغوی بولورغہ کیرک۔ اما
مبتدیلرگہ مرادفلری برلن و وصف برلن، تشخیص
وتعیین برلن بولورغہ کیرک۔

شرح، فنی و عامی اصطلاحلر برلن بولمایب
شاگردلرگہ جیکل بولسون ایچون عادی عبارتلر
قالبینہ تمام صالورغہ کیرک۔ شرح تمام بولغاچ قطعہنی
مطالعہ قیلورغہ کیرک۔ بوندہ شاگردلرنک ایٹ
آنلرین اول اوقوتب ایٹ ضعیفلرین ایٹ صوک او-
قونورغہ کیرک۔

دورتنچی طریق- معلم قطعہنی اوزی شاگرد
لر آلدندہ مطالعہ ایتار، شاگردلردہ آکا مقابل
یاشرتن عبارہ برلن مطالعہ ایتہ بارلر۔ بو صورتدہ
شاگردلرگہ موضوعنی آکلاو جیکل بولسون ایچون
موضوع حقندہ بر مقدمہ کبی نرسہ، یا کہ اولابتون
قطعہنی خطابت طریقچہ سویلب چقہقینہ گوزلرکدر۔

غنه واتو بولادر حتی قای بر حرف دورت (باش، اورتا، آخر، بالکیز) حرف اورنینه یار ادیغندن برنی گنه اشله دک. مثلا: ط، و، ر... کبی لر.

حرفلرنک آست یاغن قاراغه بویاب، کلمه یازغانه ایکی حرفنی توتاشدره طورغان یرین قزله بویادق. نقطه لرنی حرفنک اوزندن گنه چغروب، نقطه لر آیرم کونسون ایچون نقطه نی طوتاشدرغان یرلرون کاغد توسینه (آق توسکه) بویادق.

هر الفبا کتابلرنده ساکن نی بر درس فیلوب یازدیغندن برار ساکنده یاصادق.

بالالرغه اوگرتمک طریقی - اول دفعه یا - شچیکده گی حرفلرنک همه سون بر یولی بالاغه کورسا. تماینجه بلکه هر حرفنک مخرج اسمی ایله بر آزلا بقتنه بیره باررغه تیوش. تا که بالا بر قدر بورتوب گوزندن غائب ایندکده شول مخرج اسمی ایله تکرار اوزی صوراب آلورلق بولسون. صوکره ایکنچی، اوچنچی وهکذا حرفلر پیرلور.

بالاغه برنیچه حرفلرنی عرض ایتلوب بادکنندن، صوگ شول حرفلرنی برکه آرالاشدروب و برام برام بالادن صوراب آلوب آنی آقرنلق برله طانتورغه، بلکه لندررگه کیرک. بالا، حرفلرنی آقتارغالاغان و قنده عرض ایتوچی کشی ممکن قدر اوزی شول حرفات برله چوالوب اوطوررغه، قزغان شیکلی بر روشده کورنورگه تیوش. البته، بالاغه هیچ بر وقت: «نیک حرفلرکنی قاراب اوطورمی سگ، اوقیسک؟!» دیب ایتورگه یارامی.

بالاغه حرفنی بیرگانه: «منه سیکا ته نی کیتردم» دیه چک یرگه بیک آچق یوز ایل، «منه سیکا ج» یا که «ب» بیرم «دیهرگه کیراک. بالا حرفلرنک مخرج اسملرین کامل بلوب ینکانچی حرفلرنی ترکیب ایتهرگه آشغوررغه یارامی. بار حرفنی ده بلوب یتدیکنندن صوگ بالا آلدنده بار حرفنی آرالاشدروب، برام برام آزلاب آلدروب ماتاشوررغه کیرک.

صوکره آق بویاوغه بویالغان، فارا ایله صزلغان (بزم یبارگان قانی کاغد کبی) مانور بر نافته یا که

صوکره آکلارینک مقدارین بلور ایچون سوأللر یاسار. ساگردلرنک آکی قرائت گوزل و ناچار بولوی مقدارنجه بولور؛ چونکه قرائتنک گوزلی بر تورلی شرح و نفسیر دن صایلادر.

بیشنچی طریق - معلم بر قطعه نی صایلارده اویده مطالعه ایتب کیلورگه فوشار. موضوعنی یا که بعض سوزارنی آکلماولرندن فورسه بر آز شرح ایتب سویلی توشوب یبارر (بوندی قطعه نک یورت حاللرینه مناسب بولمقی کورکام صایلادر). قایچان درسگه حاضر بولسلر یابدرب کنابلرین یوزلرینه قارار. آرالرنک بعضیسی معلم طرفندن آزغنه اشاره ایله بتون قطعه نی اوزوب سویله ب یرردیلرین یوزلرنده گی علامتار بران بیباگولر. صوکره ضعیفارندن برینه اوقوررغه فوشار. بو کشی قطعه دن بیک آز نرسه نی گنه ذکر ایتسه ده تمام شادلغین رضالغین کورستر. صوکره ز یرا کلرندن اوقوتور. بعض نرسه لرنی اونو-دوب یا باشقه چه غفلت برلن فالدرسه لر آچولانمی شلته له میگنه تنبیه ایتار. «احمدجان مصطفی».

مجسم الفبا.

«وقت» غزته سنک اعلان ایتدیکم «مجسم الفبا» ایله بالالرنی اوقتوب قارادیغمده بیک تیز حرفلرنی تانوب اونی باشلادقلرندن کوکلم اوسوب، بو حرفلرنی ملتیزه نارایتقاند ه فائذ بولور امید ایله اعلان فیلهش ایدم. اگرده فائده سی بولورلق بولغانده توقتالمی اشلایه چک بولامن. حرفلرنک حسن خطنده مانورلایه-چقون. بالا اویناغانده واتولماسون ایچون تیمردنه یاصی باشلادم.

حرفلرنک تورله نوی بالانک ضبطنه آغزلق کیتره-چکن اویلاب حرفلرنک اورتا، بالکیز دیگان اسملرینی بتونلای ناشلادق. چونکه اورتا حرف اورنینه باش، بالکیز حرف اورنینه ده آخر حرف بارادیغندن آلاغه (اورتا، بالکیزلرغه) لزوم کورلمی بلکه بالانک باشون

کلمه سی قالمقلر ایله اقوام ترکیه آراسنده مشترک بر سوز اولدر. فقط مذکور سوز اصلده ترکیچه اولدیغی حالده قالمقلر آراسینه سوکندن کرشمی یا که بونک عکسی اولمشمی؟ اوشنداق قالمقلر بزده «کیاو» دیبولنگان سوزگه «کورگان» دیه لر. قفقاز خلقلری و آذر بايجان ترکلیری ده قالمقلر کبی «کورگان» دیلر. آرالر ی بو قدر یراق اولدیغی حالده قفقازلیلرنک و آذر بايجانلیلرنک تیللری نه جهتن قالمقلر ایله مشترک اولمشر؟ «عبد القیوم کوره»

«شورا»: - بوسؤ اللرنک جوابنی ویرمک علم السنه عالملری (فیلاوغلر) وظیفه سیدر. قالمقلر ایله ترکرلر آراسنده فاند اشک اولدیغندن آرالرنده مشترک سوزلر اولمقنده تعجب قیلورغه کوب اورن یوق. «کورگان» سوزی کیاو معناسنه استعمالی ترکرلر آراسنه شایعدر. چنگیز نسلینه کیاو اولدیغندن نیمرلنگ «کورگان» لقبی ایله شایع اولمشر. تیللرنی اوز حاللرنده صافلاب طور وچی شی یازودر. یازو استعمال اینمادیکلری سببندن بلغار، ژولغه و اورال ترکرلرنک پک کوب سوزلری محرف و منحوت اولدیغی معلوم. بناء علیه «کیاو» سوزی احتمال که اوزی ده «کورگان» دن محرف اولور. اوز آرامزده علم السنه عالملری وارلغی بیلنمی، بونلرنی تحصیل ایچون ده دارالفنونلرمز یوق. شونک ایچون هر کیم اوزی ایشکان و بیلنگان کوکلینه توشکان بر سوزنی خاطر دفترینه یازوب وارسه لر و بر فرصت وقتلرنده اوز ملاحظه لری ایله برابر ژورناللرمزغه یباروب باصدروب طورسه لر ضرر اولماز ایدی. اوشبو جزئی شیلرنک کله چکلر ایچون الوغ فائده لری اولورغه ممکن. هر حالده هر کیم، کچوک و الوغلیینه باقمقسزین اوز نوبنده اولان خدمتنی قیلورغه تیوشلی.

اندیجان. فش اوتوب یاز یینه باشلادی ایسه هر یل عموم تورکستان، خصوصی اولارق «فرغانه» مسلمانلری حضرت ابوب و تخت سلیمان دیه «اوش» و «جلال آباد» طرفلرینه زیارت که صو کبی آغوب کیتوب کیل ب طورلر. قایتوب کیلگانلردن:

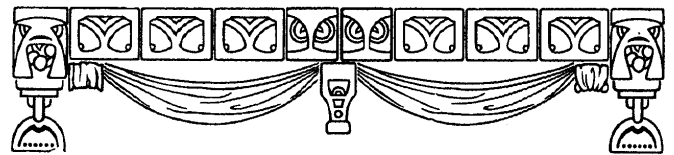
اوستال حاضرله ب، حروف مدیه دن (ا، و، ی، ه) برینی گنه آلوب هر حرف گه بالغاب بالا آلدنده آیتلور، اوزی توشنورلک بولسه آیتدلور (مثلا: با جانا...). حروف مدیه دن بر سینی بالغاب بار حروفنی ده ایته باشلاغاچ ایکنچی حرف مد، اوچنچی و دورتنچی ایله قوشلوب اوگراتلور (مثلا: با بو به بی تا.....). بو عملیاتی یاصغان وقتغی قیلانلشر بالانی یالقدر ماسلق روشده اویناب اوطورغان کبک گنه بولورغه کیرک.

دورت تورلی حرف مد ایله اوقوب اویره ندکن سوگره نزمه مخرج ایله اوقوی هم مشققی بولمايه چق (مثلا: بتردم، الدک، آلم.....). فقط حرفلرنی تزوب تاتارچه سوزلرنی طانیغانغه قدرلی حرکات رسمیه (—) ایله اوقویاه طورغان عربچه سوزلرنی اصلا فانشدررغه یارامی.

شول طریق ایله مجسم الفباده تزلنگان سوزلرنی تمام تانوب بتدکن صوگ بر ینگلرک کتابنی کورستله باشلانسه بالانک بیک تیز یازو تانوب کیتونده شبهه آیتلمی.

تافتهغه تزه باشلاغان وقتک حرفلرنک قارا یاغن آستقه قویوب، یالغارغه بیلگیلنگان قزل یرلرن، آق طاقته دهغی ایکی قارا صزفلر آراسینه کیتروب برلشدروب کورستورگه کیرک.

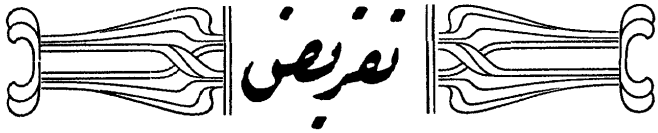
«اونا» ده مدرسه عالیه طلبه سندن عطاء الله الاسحاقی

مرسد و مخاربه

یارکند. بویرده گی قالمقلر صرقر کشی گه: «صوقر - صوقر» دیه لر. یعنی ترکرلر، تاتار و قرغیزلرنک «صوقر» ددیکلرینی قالمقلر تکرار قیلوب «صوقر - صوقر» صورتنده استعمال قیله لر. بناء علیه «صوقر»

بخاریده بوصحابه عبدالله بن عمرو رسمهك يازلمشدر .
۱۱۳نچى صحيفهده «راموز الاحاديث» شرحى «اللوامع
البنات» رسمنده قيد ايدلمش ، بونك درسى ايسه
«لوامع العقول» در .
عبدالله معاذى .
«شورا» :- ۱۳نچى صحيفهده اولان ياكش
تصحيح ايدلوب خطا صواب جدولينه كرتلمش ايسهده ،
مطبعهگه كوچروب ويرلدېكنده نوشوب فالمشدر .
شونك ايچون «كتب سته» ايچينه آيروم كاغذگه
باصلوب تصحيح فيلندى . هر حالده دوت ايله اوقوب
خبر ايتوكز ايچون تشكر فيلهقهده مز .

قواعد فقهيہ .

اسلام فقہسى ، عبادت قسمى استئنا فيلنديغى
صوڭ بو كونده مدنى قوملرده دستور العمل اولان
«علم حقوق» يرينى طوتار . فلان قوم وفلان قوم-
ملرنك حقوقلرى اولديغى كى «اسلام حقوقى» ده
واردر .

اسلام فقہسى وايكنچى عبارت ايله اسلام
حقوقى ايكي قسمدن عبارت اولوب بر قسمى ايسه
طوغرىدن طوغرى اصول شريعتدن آلمش وايكنچى
قسمى ده زمان واورن مصلحتلرينه كوره شول عصر
عالملى طرفندن توزولمش شيلدر . «بوشى اوق»،
استحسان شوبله ، فلان شى خلق ايچون ارفق
واصلح» ديه اختيار ايدلمش شيلر ايشته اوشبو
ايكنچى قسمدن اولورلر .

مدنى ملتلرده «علم حقوق» اوزينك متخصص
عالملى طرفندن هر وقت اشلانوب ، انسانلرنك
حاجتلىرى ادا فيلور روشده اصلاح فيلنوب طورلد-
يغى حالده اسلام فقہسى مجتهدلر طرفندن ميدانه
كتورلمش روشنده دوام ايتمش ، شريعت اسلاميه
مساعده اينديكى و ضرورت مجبور ايلديكى قدرده

«فايده باردك؟ سياحت خيرلى اولسون!» ديولسه
«حضرت ايوب و نخت سليمان (عليهما السلام) فى
زيارت فيلدىق و كوب عبرتلى اورونلر ايكان (!)
حضرت ايوبنك زيارتى (قبرى)، دوهلرى ، قويلرى
و ماللىرى همهسى ده اوز صورتلرى ايله طاش بولوب
قانتوب قالغانلر ، نهنى قورتلر بيگانندن صوڭ شفا
نبتى ايله قويونغان حالنده و حضرت سليماننك نختى
اوچوب كيلوب توشكان طاغ هم وزير و عسكرينك
اورونلرى سلامت» ديه معتبرگنه كشيلىر آغزندن
ايشتولمكدهدر . البته انبياي بنى اسرائيلدن حضرت
ايوب و حضرت سليمان (عليهما السلام) حقنده بعض
بر تاريخ كتابلرنده حكايه غريبه و روايت عجبيلر
كورولمكده ايسهده توركستان (اوش و جلال آباد)
طرفلرينه كيلديكلرى و خصوصاً حضرت ايوبنك بونك
مدفون اولوب اولماديغنى تاريخلرده كورمه ديكهزدن
طولايى محترم «شورا» ده درجنى رجا ايدمهز .

علم كمال .

قزىلجار . پيتر بورغ شهرنك اورتامكتب معلملى
ايله استودينتلى طرفندن اوشبو پيل «اويك غيمنازيه»
اسمنده كتابلر نشر اولندهدر . هر آيد ۲۵۰-۳۰۰ بيت
قدر تارالوب بتونسى ۲۰-۲۵ قدر كتاب اولاققدر .
شونده ايسه سكر صنف غيمنازيهده اوقولهچق حتى
ريالنى هم قاميرچسكى درسلى ده اولاققدر . هر
بر كتابى بر صوم ايللى تين بولوب هر بر چيققانى
نالور ايله يبارلهچكدر . كتابلر بنگل تيك يازلديغندن
اوقى ، يازا بيلوچيلر توشنورلك و معلمدن باشقهده
درس فيلوب اوقورغه مكن اولاققدر . بزك غيمنازيه دن
امتجان ويررگه حاضرلانوچيلر ايچون احتمال كه بو
كتابلر فائىلى اولورلر . كتاب آلدرر ايچون آدرس:
پيتر بورغ . ژلاديه پرسكى پروسپيكت . نومبر ۱۰ .

ع . صديق .

اورسكى . «كتب سته و مؤلفلى» نام اثرنك
۱۳نچى صحيفه سنده صحيح بخارىدن نقل ايله: «افندمز
حضرتلرننك ك كوب حديث ايشتمش صحابه ، عبدالله
بن عمر بن الخطاب ايدى» ديولمش حالبوكه صحيح

اولميه چقميدر ؟

فقه كتابارمز، فل وكنيزاكر، طلاق وعتاق
مسئله لرى ايله طولوغ اولوب بونلر دن باشقه، دنيا
عمرنده واقع اولميه چق مسئله لر هم كوبلك اوزرنده
كورلور، اما هر كون و هر ساعت محتاج اولنمش
مسئله لر نك حكملرى يوق ديه چك درجه ده نادر در،
بونلر نى ده هر كيم استخراج قيله آلاماز.

اسلام دينى، دينلرنك آخري ايسه، هر بر
عصر و هر بر اورن خلقى ايچون عمومى بر شريعت
اولسه بونده هر بر مسئله نك حكى آپ آچيق
اولوب طورغه تيوشلى. يونسه عمل قيلورغه ممكن
دگل بر شريعت ايله منسوخ شريعت آراسنده اولان
فرق آزدر.

بو كونده اولان اسلام فقھسى انسانلرنك هر
بر حاجتلىرى ادا ايدوب طورا آلاماز ايسه بونك
عيبي سلفلرده و مجتهدلرده دگل، لله رحمت ايتسون،
آنلر اوز عصرلر ينك حاجتلىرى ادا فياننه چق درجه گه
يئشدر مشلر، بلكه بو طوغر وده اولان قصورلقلر
مجتهدلر ايزلر ندىن يورمادىكلرى و اسلام فقھسى اوز
عصرلر ينك حاجتلىرى نه كافي اولورلق صورتده اشلاب
طورمادىكلرى ايچون صوك آدملر اوستنده اولسه كرك.

اسلام شريعتنه مدنى ملتلرنك كوزلر ينى تو-
شرمك و اسلام فقھسنه اهل اسلام كوكلن باغلامق
مطلوب ايسه مدبر و مكاتب مسئله لرى ايله كتاب
طولدر مق يرينه فقه كتابلر مزغه بو كوئى اجتماعى
وعمرانى مسئله لرى نى درج ايتمك و ممكن ندر مدنى
ملتلرنك «حقوق» لرى طرز نك ترتيب ايلمك تيوشليدر.

ياپونلر نك مسلمان اولمقلرى خيالى ايله هر بر
مسلمان لدتلنور، فقط اعتقادات و اعمال بابندن باشقه
مدنى مسئله لر حقنده آنلرغه عرض ايديه چك و آنلر
ايچون معامله قيلورغه ممكن كورله چك مسلمانلر
قوللر نده بر شى وارمى؟ ايشته مسئله بونده در.

اگرده بو كوئى عالملر، مجتهدلر ايزلر ندىن
يورسه لر ايدى، ياپونلر مى يا كه باشقه لرمى مسلمان
اولدقلرى تقديرده بوكوندىن دستور العمللرى اولور

تصرف قيلنما مشدر.

ابو حنيفه، ابو يوسف و محمد (رحمهم الله)
آراسنده اختلافلى اولان مسئله لر نك پك كوبلر نده:
«بو اختلاف، زمان و مكان اختلافنه مبنى» ديه
توجيه ايدرلر. حالبوكه ابو حنيفه ايله ابو يوسف
وفاتلى آراسنده اولان تفاوت ۳۰ ييل و محمد ايله
ابو يوسف و وفاتلى آراسنده اولان فرق ده
۵ ييلدن عبارتدر.

ايمدى اوشبو تفاوتلر سببندن بعض مسئله لر نك
حكملرى اوزگرمك ممكن ايسه بيك سنه لك و آندىن
دخى آرتق اولان زمانه باشقه لقلر ينك اجتماعى
ومدى مسئله لر گه تاثيرى اولمازمى؟ تاثيرى اولماق
ممكنى؟

مجتهدلر طرفندن اسلام فقھسى ترتيب ايدلد-
يكندىن صوك آنلر عصرنده حتى اسملرى اولماش
شيلر ميدانه چيقدى. دار الفونلرده تحصيل ايتديكلر ندىن
صوك رسمى شهادت آلمش و حكومت كفالتى تحتنه
طور مش طبيبلر، شهادت نامه لرى ميليونلر حقنده
حجت اولان ناتار يوسلر، ترتيب عمومى گه نظارت
ايتمكه اولان پاليتسه و ژاندرمهلر، محكمه لر
طرفندن ويرلمكه اولان رسمى شهادت نامه لر،
آلتون كموش اورنده يورمكه اولان سندلر
(كفد آفچلر)، ويكسلر، حكومت كفالتى تحتنده
اولان فرض كفدلرى، رسمى غزنهلر، رسمى
اعلانلر، يكي محكمه لر، تيليغراف و تيليفونلر، تير
يول و رسمى بوچنهلر، پاراخود و اوچو ماشينه لرى،
اليكتروبق و جانلى فوتوغرافلر، نظاملى عسكرلر،
حكومت كفالتنده اولان بانقلر، حواله نظاملى
وفوتوغرافلر و غير و غيرلر بوئا مثال اولور. بوندىن
صوك نهلر ظاهر اوله چغنى آنچق بر الله تعالى
اوزى گنه بيلور.

بونده مذكور شيلر ايله مدنى ملتلرنك همه سى
و آنلر ايله اختلاط ايتمكه اولان مسلمانلر نك كوب
قسى معامله قيلورلر و معامله قيلورغده مجبور
لر در. بو شيلر نك ده اسلام شريعتنه تاثيرى هيچ

موسى افندى جنابلىرى اولوب كتابنىڭ ناشرى دە احمد افندى الاسحاقى در. ۱۳ فورمە دن عبارت اولان برونچى جلدلى شمدى قزان شەھرنە « اورنەك » مطبعە سەندە باصلوب تەمام اولمشدر. قالان جلدلىرى ھەم انشأ اللہ تيز كوندن باصلەسەلەر كرك .

تارىخ مقدس . مكاتب ابتدائىيە نىڭ اوچونچى صنف شاگردلىرى ايچون تركستان شىوہ سەندە تەرتىپ ايدلمشدر . مرتبى معلم شاكر جان و ناشرلىرى معلم شاكر جان و صابر جان افندىلەر در .

حوايح دينيە . طهارة و نماز مسئلەلىرى حقتە تەرتىپ ايدلمش بر اثر در . ناشرى منور قارى ابن عبدالرشيد خان اولوب بو ايكي اثر دن ھەر ايكىسى « تاشكەند » شەھرنە « ايلين » مطبعە سەندە باصلەمشدر .

كوكسلىدير . قزاق تيلندە شەرلەر و حكايىلەر مجموعەسى اولوب اورنبورغ شەھرنە كر يەوف - حسينوف مطبعە سەندە گوزل روشدە طبع ايدلمشدر . مرتب و ناشرى عبدالله مشتاق افندى اولوب قزاق توره لرندن شاھينگر اى بوكييفى جنابلىرى نىڭ رەسمى قويلەمشدر .

اڭ باشدە توقتامبش خان ايلە ايدىكى ميرزا اسمەلىرى و آنلەرغە دائر حكايىلەر قويلەمشدر . ئولغە و اورال بويلرندە اولان ترك خلقلىرى آراسندە كىچەگى كون آدملىرى دىيورگە لايىق قزان خانلىرى نوغاي تورهلىرى و باشقرد بەھادرلر يەنە دائر بر حكايىت و بر جرو ايشدرگە فحطلق اولديغى حالدە قزاق خلقلىرى آراسندە توقتامش و تيمەر خانلەرغە دائر حكايىلەرنىڭ ھەميشە آنا دن اوغلغە ، آنادان فرغە روايت قىلىنوب طورمقى شايبان فخر بر اشد .

قطعة

جھاندە اڭ بيوك بر جيلە وارسە طوغرى اولمقدر برادر آلدانورسڭ كيمسە بىي فالقشمە اغفاله .

غە صلاحيتلى صورتدە ايدوب اسلام فقھسى تەرتىپ ايدوب طورلر ايدى . اسلام فقھسى ايلە آشنا اولورغە آرزو ايدوب چيلر كوب . خصوصاً دار الفنونلردە حقوق شعبەلرندە اوچونچى مسلمان استودىنتلرى بوڭا اھميت وېرلر . فقط ياپونلەرغە دگل اوز مسلمانلر مزغە عرض ايدرلك درجەدە اولسون قولدە بر شى كورلماز .

بو يردە اسمىنى يازديغىمىز « قواعد فقھيە » اوشبو عصر مزدە اولان آدملر نىڭ احوال روحيەلر يەنە موافق و عملر يەنە تطبيق قىلورغە لائق روشدە تەرتىپ ايدلمش بر فقھ كتابيدر . بوندە ايسە فقھ فنى قاعدەلر تھتھنە جمع ايدلمك اصولى اوزرندە تەرتىپ ايدلمش و ھەر قاعدە ، لازم تفسير و مثاللر ايلە ايضاح قىلنەمشدر . شويەلەكە بر قاعدەنى آڭلاب آلدىغىن دن صوڭ ، مطالعه ايدوبچى كېمەسە شونڭ حكمنى ھەر بر جزئياتندە يورتور گە قدر تندن كلور و ھەر بر مسئلەنى اوز نظير يەنە قياس ايدوب حكمنى آڭلى آلور .

مؤلفنىڭ ديدكىنە كورە اوشبو اثر ، « شريعت اسلاميە نىڭ الفباسى مئابە سەنكە اعتبار قىلنورغە تيوشليدر . » الفبا اوڭرندىكىن دن صوڭ انشأ اللہ باشقەلر يەك اوڭرندور . اولگى درجەدە اھميتلى نرسە « الفبا » در . الفبا بيلنمادىكە بر شى دە بيلنماز .

بر كتاب حقتە اڭ گوزل تفرىض ، آندن بر قاچ سوز نقل ايدوب كوسترمكدر . شونڭ ايچون بز لر اوشبو عدد « شورا » دە مذكور اثر دن « حفظ دين » عنواننك بر بحثنى كوچروب يازدق ، كتابنىڭ نە اسلوبدە ايدىكن شايىد شونى او قومش كېمەسەلر بر قدر آڭلارلر .

اسلام فقھسىنىڭ قاعدەلىرى ھەم آچىق ھەم مضبوط صورتدە بيان قىلندىغىن اوشبو اثر ، مدرسە و مکتبىلر مزدە درس كتابلىرى پروگراملر يەنە كررگە و فقھ اسلامى درسى اولەر ق او فونورغە ھەم ياراسە كرك . شونڭ ايچون معلملر مزنىڭ ، مدرسلىر مزنىڭ دقتلر ينى جلب ايتەكەمز .

« قواعد فقھيە » نى تەرتىپ ايدوب ھەر قاعدە نىڭ اوز تھتھنە مناسب شەرلر يازوبچى ، فاضل محترم

اشعار

قرآن شريف گه .

ئەي خىدانىڭ سوزى قرآن! بىك بلەم ،
 سەين طولى حكمت ، عدللك ، مەككىلك حقلق بلەن .
 مەين بلەن ككوبمى سەيندە فاينى آدم طورمىشى ،
 سەيندە رحمت ، سەيندە شفقت ، ايكى دنيا كورنىشى .
 سەيندە سورە سونمىچى ھىچ پادشالقنى طوغرىلق .
 كورسەتەسڭ تولى بولنى : نەيندى ياخشى ، نەيندى يوق ،
 نەيندى اش قوشسەڭ ا گر سەين - فايدەلى اول كشىگە ،
 قايسى اشەن طيباسكىمى - اول ضررلى بى شېھە .
 يا كىتابلرنىڭ كىتابى ! سەيندە حقلق طوب طولى ،
 سەيندە طورمىش يافتىدەر ھم يوق نەتل نىڭ بولى .
 باش ايبەن مەين سىيكا ، ئەي ايكى دنيا كىتابى !
 گوپە طورمىش ! سەين اوصالسىڭ ، آناداي نازلى طاغى .
 مەين اوزم واق ، كچكەنەن چاقلى تىك .
 سەينى اوقوب طوغرى آڭلاو نەرنەن اويغە طاشلى بىك .
 طورمىشكىنى سوي - ديسڭ سەين - قاچما آنەن ياتسەنوب ،
 تىگرى جانكىنى سوراسە - بىر آڭار موين صونوب .
 اوبرەتەسڭ دنيا دە نىچاك طورو كىرەكلەن .
 سەينى آڭلاب ياشاوپى بىندەلر سىرەك لىكن .
 مەين اوشانام تانارمىڭ كىپلە چىكى بختىنە .
 كوبدە اوتەس - مەنەر اول باقتى ايركىلك نختىنە .

س . سونچەلەي .

ع. ولييى افندينىڭ شعرىنە تەخمىس . (« وقت » ۶۴۴ نچى نومر)

« نى لذت بار ايركسز يورگان ايرگه ؟ » * بولوب فل شول « ثمن » اطلېغ اميرگه
آغر اشلرده بانوب قارا تيرگه ! * اوزاق قايغو چېگب باتقانچى چيرگه
« آكار آرتقى كوملك قارا بيرگه » .

« ايركسزلك ابيهرى منسه بيلگه » * قايئوب بولماس سوكلو طوغان ايلگه
« كبتەر آلتون عمرلر بارى بيلگه » * دونەر آلتون كمش نيل، قلعى نيلگه
اميدلر كوملورلر قارا بيرگه .

« يوريم ديسهك، ديسه لر سيڭا يورمه ! » * چبال بر تيكره ده توز يولغه كرمه
كوره كنى قويمه قولدن، اش بترمه ، * « كورهم ديبده ينه بيك كوبنى كورمه »
كور اولوب اولده كومل قارا بيرگه .

« بلهم ديبده بزه سن كوب لاف اورما » * كيره گك كوب ايسه ده، برده صورما !
« صورار بولساك چقب كيت بزده طورما » * توتت طورمشنى، پسقسون اوفرمه
سونب كينسون، كوملسون قارا بيرگه .

« يانار بفرگك طوناشر اوط كوكلگه » * سنى سانلاماسه لر اوز توكلگه
« سويله رگه ده ايرك بولماسه نلگه » * دونەر بفرگك كويونب اوطلى كولگه !
كوملور بار يكتلك قارا بيرگه .

« قبلهم به يره م ديسهك مين جمعه كونگه » * حاضرله نب « نمازغه ! » ديگان اونگه
آلوب « فاسعوا الى ... » امرن كوكلگه * « بو كوننى من آلشميم بولسه اوڭگه »
كوملگانچى طروشام، قارا بيرگه .

« تيوش به يره م سيڭا يكشنبه كونگه » * « موافق شول زا كونغه، يوقدر اوڭگه »
ياد ايتب اوتكان اشلرنى اوكنمه * نلهاك كون شوگا، يا برده كونمه
ديبورلر كونمه سهك كر قارا بيرگه .

« قدم باصساك تگوب كوزنى اميدكه » * « اميددن يبارلار سنى چيتكه »
سنى قويمق ايچون ايكنچى كيبكه * اورورلر يوق عيبلرگنى بيتكه
يالادن خوب كوملك قارا بيرگه .

« نيدن بولدى بو خورلقلر نورككه ؟ » * چقا آلماي اوزگه لر تيك چن ايركگه
تورككك طورمشن صاناب چرككه * « وطنداشلىر ساناماسلر تريككه »
ديپه رلر اول كوملسون قارا بيرگه .

« كينب اقبال چين قونسه بختكه » * صانب آلماغه طابلماز نقدكه
ديپه رلر : « ياشاسون برآز وقتكه » * « تريك بولساكده كرتلر لحدكه »
اجلسز كوملورسنى قارا بيرگه .

« بزه فالدى صيينق بر احمدكه » * تلاب آندن ايرشمكى راحتكه
رحيم ايت يولده فالغان بو سقطكه * « خدايم سين اوزك ايرش مددكه »
اوچورمه بزنى كومب قارا بيرگه .

نوعه

انگلتره فلوتنده یا کاژور - انگلتره همه صوغش کیمه لرینه یا کاژور طوپلر قویا. طوپنک اچی ۱۳ یارم دویم کیکلگنده، هر یه دره سی ۳۸ - ۴۰ بود آورلغنده بولوب ۵ چاقرم یردن قروپ زاودنده اشل- نگان اڭ یاغشی ۱۳ ویرشوک فالنلغنده غی قوروج پلینه تیسه آلادر.

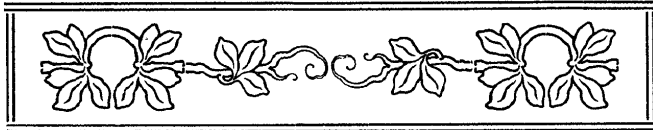
بوکاچه اڭ شهب محاصره طوپلری بیله ۱۲ ویرشوک فالنلغندن اوزمی ویا کاژورنک ثلثانی (اوجدن ایکی اولوشی) مقدارنده غنه کوچکه مالک ایدیار. کینیماتوغرافی نڭ کوزگه ضرری. یگی نرسه لر چققان صایون یگی آورولر طودیغی معلومدر. کینیماتوغرافی نڭ شابع بولوی ایله ده گوزگه یگی آورو حاصل بولدغینی دوقترار دعوی قیلار. ک. ده کارتینه لر نڭ بیک تیز اوزگاروی، فارانغی لقی ویاقتیلق نڭ بیک تیز آلماشنولری کوزگه آورلوق بیره، و بو آورلوق کوچایه کوچایه کوزگه یاش کبله باشلاب کوز آلدی فارانغیلاندر. ک. نڭ جایه (ایقران) سندن نی قدر یراق اولطورلسه ضرری شول قدر آزرایق. بیک یش فارامیچه کوزنی بال ایندر و فائده لیدر. چوین. رسمی حسابلر بوینچه ۱۹۰۹ نچی یلده بتون دنیا ده ۳ میلیار ۶۰۰ میلیون پوددن آرتق چوین اشلنگان. چوین نی ایڭ کوب چغاروچی آمریقانلر، انگلیزلر، فرانسوزلر نیهس ار بولوب روسیه ۵ نچی درجه ده در. (دنیا ایچون شول قدرلی کیرک بولغان چوین نڭ نیچه پودن مسلمانلر چغارا ایکان!) حرف جیوچی و تاراتوچی ماشیننه. رشید افندی الخوری اسمنده بر خرستیان عرب، طبع فیلور ایچون حرف جیاقق و طبع تمام اولدیغندن صوڭ حرفنی تاراتاچق ماشینا ایجاد ایتمشدر. اگرده بواش میدانغه چیقسه باصمه چیلوق اشی ینگلننه چک و رشید افندی اسمی منگر فالورغه سبب اوله چقدر. «الهلال».

انگلتره ده ایرلر و خاتونلر. انگلتره ده ایرلرگه

کوره خاتونلر صانی کوبدر. بونڭ سبینی بیلورگه طریشسه لرده هنوز معلوم اولمامشدر. اما بونڭ عکسنچه اوله رق مستعمرانده خاتونلرگه کوره ایرلر کوبرا کدر. امید اوشبو کمچیلکنی نیگزلهک ایچون انگلتره دن اولان خاتونلردن کوبلری ایرگه وارمق قصدی ایله مستعمراتغه هجرت قیلر.

برکاتلی هملکت. بوندن ۱۰۰ اییل ایلیک ترکیانڭ «روم ایلی» اسمی ایله یورمکده اولان مملکتنده اوشبو کونده ۵ پادشاهلق حاصل اولمشدر. بونلر ایسه: رومانیا، یونان، صربیه، بلغار، فارا تاغدر.

اڭ زور نشریات شرکتی - دنیا نڭ اڭ زور نشریات شرکتی انگلتره ده گی «المغامات برهس» در. بو شرکت انگلتره نڭ اڭ زور غزته لر دن «دایلو-مهیل»، «دایلومیرور» دن طش قرقلاب کونده الک غزته و آطنالقی ژورنال نشر ایتنه. بو شرکتنڭ حاضر اوز کاغد فابریقاسی باردر. کاغد اشله تو ایچون ۱۱ میلیون ۲۰۰ مڭ صوم آقچه تخصیص ایتدی و آمریقاده غی «نیوفونلاند» آطه سنده ۲ میلیون آفر [۷۵۰ مڭ دیساتینه] اورمان آلوب شونده کاغد فابریقاسی آچدی. ماشینالری حاضر ۳۰ مڭ آط قوتنده بولوب ۸۰ مڭ آط قوتینه بتکرر ایدر. اشلی باشلاوینه بر نیچه آطناغنه اوتسه ده لوندن غه برنچی دفعه دوک ۱۲۰ مڭ پودکاغد بیاردی. بو کاغد هر نومری ۱۲ بیتملی زور غزته نی ۴۰ میلیون نسخه باصارغه یته چکدر. اسویچره ده شا کردلر - اسویچره مملکتنده هر بالا - ایر بولسون، قز بولسون - ۱۵ یاشنده چه مکتبه اوقورغه مجبوردر. ۱۵ که جیتمهس بورون آنی هیچ بر اورنغه - ماستیرسکوی و فابریقالرغه ده - خدمتکه آلایلر. بری منبت، هواسی لطیف، خلقی هنرلی و اخلاقی بولغان اسویچره ده فقیر خلق آز. بار قدریسی ایچون همه بالالرینی ۱۵ که چه تربیه لهو آور توشه چکندن، مکتبلر حضورنده فقیر شا کرد لرگه مخصوص آشخانه لر بار. فقیر شا کردلرگه بونده مر بیلر نظارتنده آش و چای بیرله. بالا کون بوی اوینه فایتماسه ده ممکن. آتالری بالام آچ، اوشی

اوز معیشتەزدن .

غزەنلەرگە یازلاچق شیلرنڭ هر بری ده مجله و ژورناللەرگه یازلورغە مناسب اولماز ، اوشنداق مجله و ژورناللەرگه یازلورغە تیموشلی نرسەلرنڭ هر بری ده کتاب و رسالەرگه درج قیلنورغە موافق او-لوب بتماز . هر اورنڭ اوزینه لایق سوزی و هر سوزنڭ مناسب بر اورنی وارد ، بو معلوم .

« وقت » ده « اوز معیشتەزدن » اسمی مقالهلر یازارغە ضرورت وار ایدی ، شول ضرورت بو کونده ده یوق دگل ، شونڭ ایچون سیراک اولسه ده یازلوب طورلور . اما بویله مقالهلرنی « شورا » ده یازلورغە ضرورت وارلغنی بیلیدر ایدک . فقط او-قوچیلردن بعض ذاتلر « شورا » ده هم بونڭ یاز-لمقنی تکلیفی قیللر ، اوقوچیلرنڭ خاطرلرینه رعایت و حرمت ایتمک یوزندن اوشبو عددده « اوز معیشتەز دن » مقالەسی یازارغە قصد ایدرک . لکن بوش ، یالڭز بر تجربه گندهر ، اگرده اوقوچیلرنڭ رغبتلری وارلغی بیلنسه دوام قیلنور ، رغبتلری اولماسه شول حالنجه قالور . بر دفعه درج ایدلمک سببندن مجوعه نڭ باہلری و ترتیبی بوزولمش حساب قیلنماز . احوال طبیعیەده « فائتة طبیعت » اسمنده خارق عادتلر اولمقی درشت کورلور . مع مافیہ بزم « اوز معیشتەزدن » مقالەسی اوزمنڭ اجتماعی حاللرمزنی تصویردن عبارت اولدیغی ایچون بتون بتونه معناسز و فائدهسز اولماسه کرک .

شمدی یازلاچق نرسەمز قسقهغنه بر قصەدن عبارت اولهچقدر . قصەدن حصه اولورمی یوقمی ؟ بونی تعیین قیللق بزم وظیفەمز دگلدر .

بر جای کوننده مدرسه دن قایتدم . مرحوم آتام بر وقت : « برده اشک کورلمی ، اورمان آرتنڭ بر چومەله آرش فالمش ، حاضر شونی توپاب آلوب

دیه خوقلنمیلر . فقیر شا کردلرگه مکتب ادارهسی کیوم بیره و هر آطناغه ایکی مرتبه بوشلای مونچا کرتەدر . جای کونی شهردەگی فقرا - اشچیلر بالالرن جیوب طاو ایته کلرینه ، اورمان آرە لرینه سالنغان بالالر قولونیه سنه - داچارغە آلوب کبتەلر و جایی شونده اوزدرالر .

بالا آتاسی بونڭ ایچون بر تین آچقه توله میدر . بونده بالالر اوقومیلر [اسویچرەده بالالرغە جای کونی سبق اوقو هم خدمت ایتو زاتفون ایله ممنوعدر] ، مر بیلر نظارتنده اویناب ، شایاروب ، جیلەک جیوب وقت اوزدرالر ، کون بوی هواده یوریلر . اسویچرەده شا کرد تریبەسی فوق العاده مهم نرسه سانالادر . شا کردگه هر نرسەدن آرتق اهمیت بیرەلر .

بونی مکتب بایراملرنده کوررگه ممکن . مثلاً اوقو بتکچ « صنفدن کوچو » بایرامی یاصالا . بو کون بتون اسویچرە خلقی بایرام یاصی و اوقوچی ایر و قز بالالرنی آلفشیلیدر .

جنوه ده اوقوچی بالالر ۱۰ مک کشیماک فرقه بولوب باشلرنده ولیلر بولدیغی حالده فلاقلر کوتاروب موزیق ایله بتون شهرنی ئیلە نه لر . دارالفنون باغچەسندە بونلر شرفینه زور ضیافت یاصالا . سوکره کوکل آچو - اوینلر ، رقص و تماشالر باشلانا .

اویاز محکمەسی بالالرنڭ سلامتلکلرن صاقلارغە و تریبە بیدررگه مکلفدر . نظام بوینچە هر آتا اوز بالاسنه معلوم اصولده تریبە بیدررگه و معین مقدار علم اویره تدررگه مجبور . مخصوص پاپوچیتلنی صاویتلر هر عائله نڭ بالا تریبەسی اشینه فاتناشوب یول کورساتورگه ، اگر سوزی اعتبارگه آلنماسه بالالرن طارتوب آلوب اوزی بلگانچە تریبە لەرگه حقلیدر .

قسقهسی بالا - عائله نکی سانالمی ، بلکه مملکت بالاسی دیب طانیلا و شوکا کوره معاملە ایتله .

ضعیف ، آکفرا ، حتی دیوانه بالالر ایچونده مخصوص مکتبلر بولوب هر بری اوز حاللرینه کوره حصه آلالر .

اوفودی ده آت ایله برکه قوزغالوب ده کندی .
افندم ! چیغچی آنم شول قدر غیرت و محبت ایله
کندی که آرتندن ایارگنه ! مدرسه شاگردلرینڭ
افطارغه یا که مؤذنلرنڭ فدییه آلورغه وارمقلری
بوڭک یاننده بر شی گه حساب ایدلماز . هیچ توقتا-
مازدن یولغه واروب ده چیقدی . غفور حاجی : « انکا که
سلام آیت ! » دیدی ده آرباسینه اوطوردی ، یانا-
شالب بیگولگان یغشی آتلا آرزمان ایچنده غفور
حاجینی یراق یرگه آلوب کیندیلر . بنم آتمڭ ده
آغوب اوطورغان کونی ! نه قوالارغه و نه بر سوز
قوشارغه حاجت وار !

بن اوشبو حالده آت ایله دگل بلکه اوزم ایله
شغللنورگه و اوزمه خطاب ایله بو روشده شلته قیلورغه
کرشدم : « ائک ایلک طوب طوغری واردک ده تزگن گه
یابشوب تربیه سز روشده - نا ! - دیه فچقر دڭ !
طبیعی بویله معامله دن حیواننڭ کیفی کندی . جبر
نقصان قیله چق برده چیرقی ایله صوقدڭ ! بوک تار -
تورغه و خدمت قیلورغه حاضرلنمش بر وقتده بویله
معامله قیلحق ، نانسکورلک و کفران نعمتدر . رحمت
آینه چک و مداراه قیله چق برده بویله روشده تربیه گه
کرشمک مناسب دگل ایدیکنی بیلدرمک ایچون ،
حیوان اوزینڭ عناندنه اصرار قیلدی . احتمال که ابو
نواسنڭ : - دع عنک لومی فان اللوم اغراء - دیمش
سوزینی خاطرلتمک قصدنه اولمشدر . اگرده غفور
حاجی روشنده ملایمت کوسترمش اولسه کڭ ایدی البته
بو درجه ده قارشیلق ایتمامش اولور ایدی . بونلر
بر طرفده طورسونلر ، غفور حاجی بیلمش بسم الله
نی سن بیلمازمی ایدکڭ ؟ یا نیچون نا ! - دیه فچقراچق
اورنده بسم الله - دیمادکڭ ؟ شاگرد اولوب یوردکڭ
حالده بر سودا گر قدر اعتبارکڭ اولمادیغینه نه معنا
ویررگه کرکڭ ؟ بو طوغروده آنده هیچ عیب یوق ،
سن اوزکڭ عیبای ، آتڭک بویله چیغچی اولمقینه باش
سببچی اوزکڭ ! ایشته سکا مدرسه لرده ویرلمیه چک
بر علم ! » دیه اوز اوزیمنی اورشوب اوی گه فایتوب
یتدیکنی بیلمی فالدم .

قایت ! » دیدی . بن ، آت آر با حاضرلب شبونی
آلورغه کتدم . یرگه واردم ، چومه لهنی تویاب باصدرق
ایله باصدردم . فایتور ایچون آتنی یتکلارگه باشلا-
دیغمه آت قوزغالمادی ، باشینی یوقاری کوتاروی
سوزیمه التفات ایتمیه چکینه درست بر علامت ایدی .
خلاصه : آت چیغچهیلادی ، باصقان برندن آیاغنی
قوزغاتمادی . چیرقی ایله صوغوب قارادم ، فائده سی
اولمادی . شول قدر قارشیدی که آرت غه چیکارگه
کرشیدی ، آز قالدی آربانی اودارمادی . تیرلادم ،
پشدم ، آلالی ایندم بولای قیلدم هیچ بر ندبیرم
اش که یارامادی ، آتڭک کوزلرندن قورقورغه باشلا-
دم . « ایدی نه قیلورغه کرکڭ ؟ » دیه حیران اولوب
طوردیغمه یاننده غفور حاجینی کوردم . نه یردن
کلوب چیقدی ؟ بونی بیله آلامدم . یوقسه آت کوزی
قایلندن اوز کوزلرمده ده طومان اولدیمی ؟ بونی
ایسه احتمال غفور حاجی بیلمشدر .

غفور حاجی ، کورشنی اولمزده دولتی برسودا-
گر اولوب بازاردن بازارغه یورر ایدی . بوکون
« المت » بازارندن فایتوب کلدیکنده بنم عذابلاند-
یغمی کوروب ایکیز قولاچ قدر یرگه بنم یانیمه
کلمش ایمش . بو کیمسه آتامڭ دوستی و زماننده
وجاهتلی هم دیندار بر آدم ایدی ، الله تعالی رحمتنک
اولسون . بنی نانوبهی یا که آتنی نانوبهی یاخود
هیچ نانومادیغی حالده مجرد بر یاردم ویرمک ایچونمی
کلمش ؟ بونی ایسه بیلیم . غفور حاجی : « ایز-
گولک قیل ده صوغه صال ، خلق بیلماسه خالق بیلور »
دیوچیلردن اولدیغی ایچون احتمال که هیچ تانوما-
دیغی حالده کلمشدر . غفور حاجی بنم ایله کورشیدی
ده آت غه باروب یابشیدی . اشلیه لرینی توزاتدی ،
یالترینی قاموت ایچندن تارتوب چیقاردی ، ساچینی
سپپادی . اگھر چاقلرینی قوزغانوب فارادی ، یان
باشلرندن سویدی ، خلاصه : آت تیره سندن دورت
بیش دقیقه قدر یوروب شونڭ ایله مشغول اولدی ،
تیوشلی ملایمتلرنی قیلدی ، صوکنندن تزگنندن طوتدی
و : « بسم الله الرحمن الرحیم ! » دیب فچقروب

غفور حاجينڭ سلامنى آتامه ايرشدرم ايسهده آتنڭ چيغمهچيلاديغنى سويلامادم، بونڭ ايله عذابلا - نديغمنى، غفور حاجينڭ يولغه توشروب يبارديكىنى ايچمهده سر قيلول صافلام.

ايشته بو واقعه، باشمىدن اوتديكى كى بازلدى، آرتق وكيمى يوق بر حقيقتدر. اما بوندىن سوڭ يازاچقلمز حقيقت دگل بلكه كنايه اولور. مقصودنى آڭلاتمق طوغروسنده حقيقتلرگه كوره دغى ده اثرلى كنايهلر وارلىنى انكار ايدلماز.

بوندىن اوتوز ييل مقدم اولان بو واقعه نڭ خاطر مه توشويينه سبب، اوشبو كونده پك كوب شاگردلر نڭ بنم كى تدبير سز حركتده اولوب ياش وئش آتلىرىنى چيغمهچيلاتمقلىرى كورلور.

اوشبو شاگردلر، اوزلىرى چيغمهچيلاتمش آتلىرى اورشالر، حتى غزته وژورناللرغده مسخره قيلول يازالر، بتون قباحتنى آنلر اوستلرينه سالالر. اما خبرلىرى يوقدر كه مذكورلرنى چيغمهچيلا تورغه اصل سببچيلر اوزلريدر. اگرده آرامزده بر غفور حاجى ظاهر اولوبده شاگردلردن قيون كورمكده اولان چيغمهچى آتلىر حضورينه وار سه و لازم اولان ملايمتلىرى كوستروب: «اى محترم فارتداشلم! اى كيله چك زمانه نڭ آغاللى و بول باشچيلرى! يورگز ملت ايله برابر! بسم الله الرحمن الرحيم!» ديه برلكده يور- يه چك اولسه، ياش آتلىرده چيغمهچيلا مق نه يرده، هر برى جن كوچلىرى ايله اوز يوكارىنى تارتورغه كر شه چكلر، همتلىرى ايله تاغلىرى اورنلردن كوچرا- چكلردر! ايشته شوشى وقتده غنه، شاگردلرمز اوز لرينڭ خطاقلرلى اوزلىرى بيله چكلر و نه كى آش

آتلىرىنى اوز تدبيرسزلىكلرى ايله چيغمهچيلا توب ضرر كتوردىكلرلىنى اقرار قيله چقلمدر.

اوشبو كونلر نڭ بوزوقلقلردن بيزار اولمش ذاتلر يغشى مدرسهلر، تربيه علمندن خبردار مدر- سلر ومعلملر، رشوت آلمى طورغان قاضيلر، مسلما نلرلى فايغورتوچى ملالر، ملت يولينه بايلىق احسان قيلوچى بايلر، درست يازوچى محررلر صوراب الله تعالى گه مناجات قيله لر. بنم بيلومچه بزنىڭ ملت ايچون بارى برگنه نرسه كرك، اول ايسه غفور حاجيدر، بزنىڭ بتون احتياجهز غفور حاجى دن عبارتدر. الله تعالى حضرتلردن بزلر بر غفور حاجى صوريق. غفور حاجى بولسه يوقاروده آيتولمش شيلر آرتلى ايله هر برى اولاچقدر.

اوشبو كنايه نى انشاالله هر كيم آڭلاسه كرك، اگرده آڭلاما وچيلر اولسه آڭلا وچيلردن صورارلر. بويله بر جمعچى آت اكياننى يازديغم ايچون اوقو- چيلر، شلته مى ايده چكلر يا كه كوز بوموبى قالاچقلمر؟ بونى بيلميم.

تصحيح

۱۵ نچى عددده ۴۵۵ نچى بيتده اولان «المعرى» امضا سىنى «المغربى» ديه، ۴۶۶ نچى بيتده برنچى باغانا ۲ نچى يولده «چيماز» سوزنى «چيغمان» ديه، ۹۶ نچى لطيفهده اولان «الدين الله» سوزنى «لدين الله» ديه، ۴۸۰ نچى بيتده اولان ۱۸ نچى جوابده غى «اولگى خدمتلمز» سوزىنى «اولگيلرينڭ خدمتلىرى» ديه اوقورغه تيوشلى.

محررى: رضا الدين بن محمد الدين
فارسلى: محمد زكراييف

«شورا» اورنبورغده اون بيش كونده بر چققان ادبى، فنى و سياسى مجموعه در.

ТАКСА ЗА ОБЪЯВЛЕНИЯ: НА 2-й СТР. ОБЛОЖКИ
30 КОП., НА 3 и 4 СТР.—20 К. ЗА СРОКУ ПЕТИТА.
АДРЕСЪ: г. Оренбургъ, Редакция журн. „ШУРО“.

آبونه بلى: سنهك ۵، آلتى آيلىق ۲ روبله ۶۰ كاپك.
«وقت» برلن برگه آلوچيلرغه:
سنهك ۹، آلتى آيلىق ۴ روبله ۶۰ كاپك در.

« شرق كتابخانه سى » نده مصر - استانبول - هند -
 بيروت مطبوعاتی كلينتلى صورتده موجود در .
 مکتب و مدرسہ لہر ایچون ہر فندن، ہر توری درس
 کتابلری، کوبلب آلغوچیلرغہ غایت آرزان بہا ایلہ کوندر لیکہ در .
 مفصل « اسامی الکتب » ہوش یبارلور .
 زادانکہ سز نالور ایلہ یبارلہماس . بر سپارش (زاکاز)
 نڭ دورندن بری قدر زادانکہ یباریلورگہ تیوشلی .
 پوچنہ مصارفی آلوجیدن .

شَرَقِ كِتَابْخَانَةِ سِی
 صَدَائِحِ : اَحْمَدِ سَحَابِي
 اَوْ شَرَقِ نَشْرُوكِ زَنْدِه
 نَه تَائِسِي ۱۹۰۶

Адресъ: Орскъ, Оренбург. губ.
 Ахмету Исхакову.

محترم اماملرمن دقتنه!

ياشلق قويلور ايچون

ميترقه دفترندن سؤيدينه بيروورگه فورماسي
 دوخاوني صابرايه طرفندن باصالوب تصديق
 ايدلگان ميتريچسكي اسپرافكه هم سيمينى و پيسكه
 بلانقله لري باصلوب چقدى .

بهالري: يوز دانهسى ۵۰۰ پوچته مصرفي ايله ۸۵۰۰
 نالور ايله ۵۰۰ صوم

آدرس: «ВАКТЪ» Редакция газ. Оренбургъ.

« وقت » مطبعه سنده

هر توري كتابلر، خط و اسچوط بلانقله لري،
 كانؤيرتلر، طوى و ضيافت ايچون زاپيسكه لر،
 تيريك هم ويزيت كارتوچكه لري نفيس
 و گوزل روشده اشلنه در . چيتدن سورا -
 توچيلرغہ تيز مدتده اشلنوب يبارله در .

آدرس:

«ВАКТЪ» Редакция газ. Оренбургъ.

« كريموفى ، حسينوف و شركاسى » نڭ كتاب مغازينلرينه

اوشبو اوقو يلىنه مصر و استانبولدن اوشبو كتابلر كيلدى :

حديث كتابلرى

» ۵۰ « ۴	مشكات المصابيح ۲ جلد
» — « ۲۰	مرفقات شرح المشكات ۵ جلد
» ۵۰ « ۳	صحيح البخارى ۴ جلد
» ۶۰ « ۲	سنن ابن ماجه ۲ جلد
» ۵۰ « ۲	اللآلى المصنوعة فى الاحاديث الموضوعة
» ۵۰ « ۱	قتاواى حديثه

اوشبو كتابلرني آدرغانده پوچته و باشقه مصارف
 آلوجیدن . زادانکہ سز نالور ايتوب كتاب بيهرلما س .
 زادانکہ گه پوچته مارکهميده يارى، لىکن بوزلماغل
 بولسون . زادانکہ، صورالغان کتابنڭ اوچدن بر الوشى
 قدر بورورغہ تيوش . كىنخانه لرنده بولردن باشقه عربى،
 وتوركى هر توري مطالعه، درس و ادبيات كتابلرى كليتله
 موجود بولوب آرزان بها ايله صائله و پوچته ايله يبه -
 ريله در . مراجعت ايچون آدرس:

تفسير كتابلرى

» ۵۰ « ۸	تفسير الجمل ۴ جلد . اعلا .
» ۵۰ « ۶	تفسير الكشاف ۳ جلد »
» ۲۵ « ۴	تفسير النقاى بضاوى ۲ جلد
» ۵۰ « ۳	تفسير المدارك ۳ جلد
» ۶۰ « ۲	اجزا
» — « ۱	تفسير الجلالين ۲ جلد
» ۵۰ « ۴	تفسير اشخ (محمد عبده)
» — « ۴	» اجزا
» ۹۰ « —	تفسير جزء عم (محمد عبده)
» ۴۰ « —	» سورة الفاتحة »
» ۲۰ « —	» — « انصاف »
» ۶۰ « —	» — « الاخلاص »
» ۵۰ « ۳	تفسير الاقان ۲ جلد . تركى . قرانى
» — « —	تفسير هفتيك تاج الدين »
» ۴۰ « —	» — « تميان »
» ۵۰ « ۴	الصاوى على الجلالين ۴ جلد

Оренбургъ, Уфа, Т-ву Каримовъ, Хусаиновъ и К-о.

« وقت » اداره خانەسینک اوز مطبعە سەندە نفیس روشدە اعلا کاغدگە باصلوب چققان توپانده گی اثرلر اداره دە هم مشهور کتابچیلر دە صائلمقە دە . اداره دن یوزلب آلوچیلرغە مخصوص اسکید که قیلنور . آدرس : «ВАКТЪ» , редакция газ. Оренбургъ .

« دورت کون »

روسلرنک مشهور ادیبلرندن ؤ . غارشین اثری بولوب ، ر . رقیب طرفندن ترحمە قیلنمشدر . بو رسالە دە محاربه دە یارالامش بر صالدا تئگ اوزی ؤ توردیکی تورک صالدا تئ یاننده دورت کون عذابلار بولمیشدی و شو . ائنادگی احوال روحیەسی - حسیاتی تصویر قیلنمشدر . بهاسی ۸۰ ، پوچتە ایله ۱۰ تین در .

« قوزغونار او یاسنده »

شاخته دە غی مسلمان اشچیلر طورەشینە دائر شریف ائندی کمال قلمی ایله یازلمش عبرتلی بر حکایه در . بهاسی ۱۲ تین ، پوچتە ایله ۱۴ تین .

« کتب سته و مؤلفلری »

حدیث و سنت عالیملری قاشنده « کتب سته » دیه مشهور اولان حدیث کتابلری و آبارنک مؤلفلری حقنە یازلمش بر رسالە در . ۱۳۶ بیتدن عبارت اولان بو رسالەنک حقی ۴۵ تین .

« رحمت الهیه »

بو اثر ، محترم موسی ائندی طرفندن قوزغاتلمش « رحمت الهیه » مسئلهسی حقنە مجتهد و محدث ابن القیم الجوزیه حضرتلرنک « حادی الارواح » نام بیوک اثرنک اولان بر فصلینک ترحمە سندن عبارتدر . ایکنجی مرتبه باصلدی . مرتبی رضالدین بن فخرالدین . حقی ۱۰ تین ، پوچتە ایله ۱۲ تین .

« ترویسیکی علماسی و اصول »

« جدیدە »

اصول جدیدە ایله بالار اوقوتق شرعا و عقلا درست ایدیکی حقنە ، شیخ زین الله نقشبندی حضرتلری هم برابر اولندیغی حالده ترویسیکی علماسینک اعلام نامه و عدوی نصیحتلرندن عبارت بر اثردر . ایکنجی مرتبه باصلدی . حقی ۵۰ .

« محمد علیە السلام »

معتبر اصللردن آلنوب یازلمش بو اثر مکتب بالالرنه درس ایتوب اوقوتورغە هم مطالعه ایچون بیک موافقدر . مرتبی رضالدین بن فخرالدین . حقی ۲۰ تین ، پوچتە ایله ۲۴ تین

« تاریخ اسلام »

ابتدائی ورشیدی مکتبلر ، اوقوتق ایچون استاجولده مکتب سلطانی مأذونلرندن عثمان ائندی جلیلر طرفندن آچیق ترکی تئلده یازلمش بو اثر ، ایکنجی مرتبه باصلوب چیقیدی . حقی ۱۸ تین ، پوچتە ایله ۲۲ تین .

« جغرافیای عمرانی »

غیمنازیه و ریالی مکتبلر ، اوقوتولا طورغان درس کتابلرندن آلنوب ترتیب ایدلمش بو اثرنک تلی آچیق ، افادەسی بیک ، مکتبلر ، درس قیلوب اوقوتورغە مناسبدر . مرتبیلری فاتح کریموف ایله ورائدین آغە یفدر . حقی ۳۰ تین ، پوچتە ایله ۳۶ تین .

« بالالار اچون واق حکایه لر »

باشقا تئلردن کوچرلوب ترتیب ایتلگان بر اثردر . مرتبی دردمند . حقی ۱۲ تین ، پوچتە ایله ۱۶ تین .

« باصلماغان شعرلر »

اوتوز قدر داتلرنک شعرلرندن نمونه لر جیولوب باصلمش شعر مجموعه سیدر . حقی ۲۰ تین ، پوچتە ایله ۲۴ تین .

« تل یاریشی »

یتیش دن زیاده اهل قلم طرفندن حکایه هم مقاله روشنده یازلغان بو اثرده اونطولغان یا که یوغالغان چن تاتار سوزلرنک بیک کوبسی جیولغان در . اوشبو ۱۹۵ صحیفەلک اثر ، گوزل کاغده گوزل روشده باصلوب هر بر کتابچیلر ۷۵ تین گە صائلمقە در . پوچتە ایله ۸۵ تین .